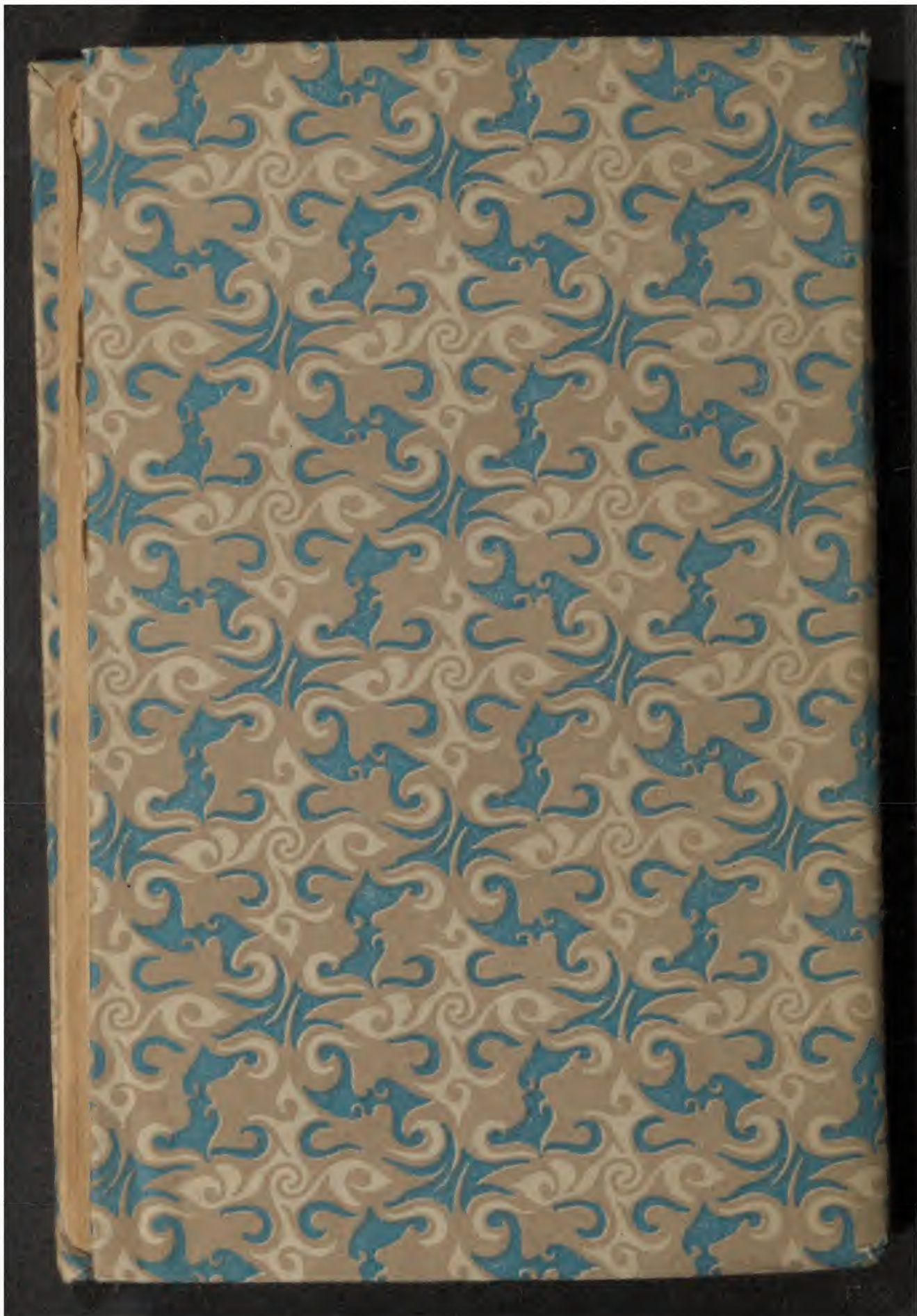

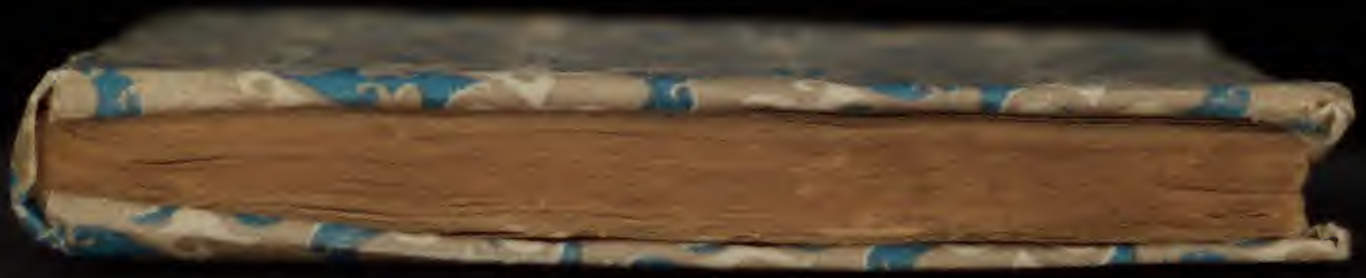
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2205 E 12

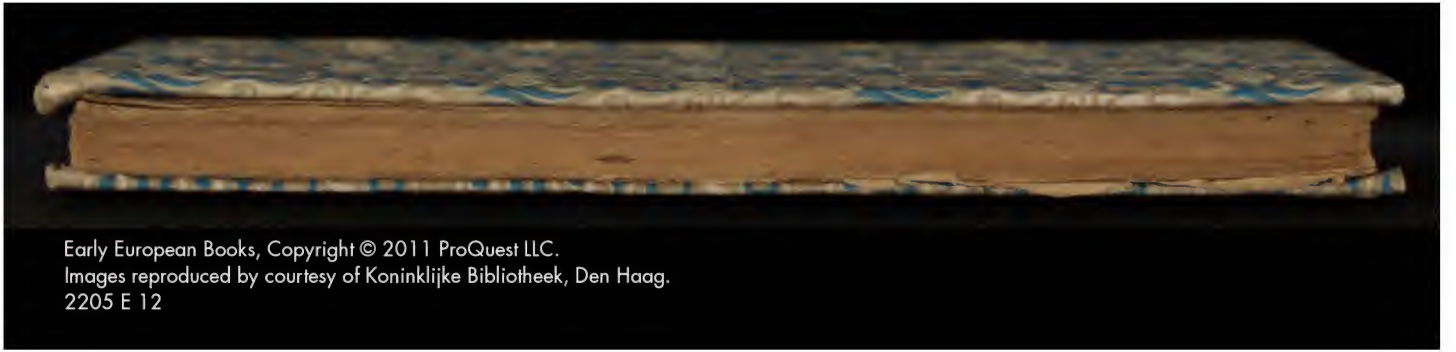
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2205 E 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2205 E 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2205 E 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
2205 E 12

kw
2205
E 12

HI
OE
Doo
O
AN
B
NA
M

HISTORISCHE
EN
GODGELEERDE
OEFFENINGEN,
OVER DE
Oorsprong, voortgang, en gevoelens
VAN DE
OUDE EN NIEUWE
ANTINOMIANEN,
Bysonder in Nederland, onder de
NAEM VAN DE HEBREEN.

In 't Latijn beschreven door
MELCHIOR LEYDECKER,
S. S. Th. D. & P.

En vertaelt door
C. T. Dienaer des Woords in Z. tot M.

IN 's GRAVENHAGE,
By JOHANNES KITTO, Boeckverkooper,
woonende in de Spuystract. 1700.

kv
20

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

T O T D E N
L E S E R.

Wanneer ick voorleden jaer
in Zeeland was, smer-
tede het aen myn hert,
als ick Mannen van
Naem in de Hoog-Achtbare Rege-
ringe, en in de Kerk, hoorde klaegen
dat de Gemeeynten door de *Antino-
miaansche* gevoelens soo seer beroert
werden en verleydt. Ik wierd ook
versogt een nader openinge van
haer dwalingen te geven, en te ge-
lijck van het gevaer in welcke on-
se Republijk en Kerk daer door ge-
worpen stond te werden. Wanneer
ik dit gedaen had, geliefd 'et haer
* 2 Ed.

TOT DEN LESER.

Ed. met innerlijke bewegingen my te dringen, om yets tot waerschouwing en onderrigting van de Gemeeynte op te stellen. Ik seyde, dat ik dat reeds gedaen had in *Academische disputatien*, waer over ick van de Classen van Zeeland bedanckt was: en niet nodigh was als alleen die te vertalen en gemeender te maeken.

't Is nu gebeurt dat een Geleert en Welkundigh Leeraar in de voornaemste Stad van Zeeland, C. T. die vertaling op sig nam en gelukkig volbragt. Dese nu komt hier in 't licht, met myn toestemming; hoewel met eenige verkorting of vermeerdering gelijk ick oordeelde de gelegentheyd des tyds en de nuttigheid van den Leser te vereyffchen, waar toe ik God bidde, dat hy zyn zegen gelieve te verleen. En hoe wenste ick, dat de oogen van ons Nederlands

TOT DEN LESER.

lands Volck meerder geopent wierden, om te sien, waer henen de Antinomistische dwaelingen de zielen weg voeren! bysonder in dese tyd, wanneer men so veel vryheyd neemt om vreemde gevoelens uyt te seggen en toe te stemmen, even als of de vryheyd van Propheteren een ongebondene toelating ware van eygene meyningen onder de Gemeeynten als Goddelijcke Leerlingen te zaeyen en aan te prylen. In der daed, hy die weet wat 'er geleert en gevoelt werd (even als of men de beproefde Godsgeleertheyd moede was) kan niet qualijck nemen, dat men eens uyt een Ziel, die waerheyd en ruste lief heeft, openhertig klage. Maer het is bedroeft, dat men sommiger *Vyand werd*, de *waerheyd seggende*, en sig als tot een roof stelt, wanneer men voor de *waerheyd*, een woord van ernst spreeckt. Dit

TOT DEN LEZER.

dede ick jonxt in een voorreden voor het *Boek, de Verborgentheyd des Geloofs*, met eenvoudigheyd des gemoeds, en geensins met quaedaerdige bewegingen. Nogthans met een gram misnoegen van zommige, die een trouwe waerschouwing niet dulden konden. Dog, 't is my goed daer over qualijk bejegt te werden van die gene, welcke de gevoelens van *P. van Hattem* kunnen regtveerdigen, om ons te smaden, die met de *geheele Theologische Faculteyt van Utrecht* (na dat hy tien mael van ons gesproocken en ondersogt was) zijn *Spinosistische Libertynsche* dwalingen hebben veroordeelt. Dog andere souden bescheydener van myn Voorreden gedacht hebben, indien zy niet al te hoog de Leeringen van d'*Hr. Coccejus* opgefet hadden; even als of zy langer geen tegenspraek en konden dulden. In 't bysonder is men gram
om

TOT DEN LESER.

om dat ick in de gevoelens van d' Hr. Coccejus N. B. raeckende de verbonden, na lang ondersoek, geen waerheyd of klaerheyd heb konnen vinden, veel min een wysheyd welke NB. de Geleertheyd van de oude Theologanten in dit stuk kon verduysteren. 'T ickhynt by na of ik een schennis begaen had. Maer als ick dus schreef, sag ick op de Titels van mijn boeken, *Fax veritatis & Vis veritatis, de Fakkelen de Kragt der Waerheyd*, welcke ick meynde voldaan te hebben. Boven dien is het een Weder-legger, soo ick meyn, geoorlooft zijn gevoelen voor *klaer en waer* te houden, en dat hy wederlegt, by gevolge, voor niet *waer* en niet *klaer*; ja dat moet hy doen, soo hy een eerlyck Man is: immers geen strydige meyningen konnen te gelyk *waer* en *klaer* zijn. Daer beneven kan ick niet veel sagter seggen, als alleen *negative*, dat 'er in de gevoelens van d' Heer Coccejus raeken-

TOT DEN LESER.

de de Verbonden (tegen de gewone opgeitelt) geen *klacrhcyd* of *waerheyd* by ons gevonden was. Had ick *positivé*, of stelliger wyse, gesegt van groote en grove dwalingen, en die hatelyk verswaert, men had my mogen beschuldigen: maer alleen, *negative*, te schryven, dat wy daer in geen *klaerheyd* of *waerheyd* sien, en dat meynen betoont te hebben, is dat sulcken misdæd? sien de Mannen in Cocceji gevoelens van de Verbonden soo veel *waerheyt* en *klaerheyd*? wy niet. Wat schennis sal het zijn te belyden, dat wy het niet en sien? dat meer is, terwyl men soo roemt en hoog op geeft van *waerheyd* en *klaerheyd* in de *Leere Cocceji*, *raeckende de verbonden*: mogt ick niet seggen, dat wy na onderzoek die zoo niet goed en vinden? of heeft men het reeds soo verre gebracht, dat men voor een ondraeglyke beschuldiging sal achten, als wy
seg-

TOT DEN LESER.

seggen louden, dat wy in de gevoe-
lens van Coccejus, raekende de ver-
bonden, op gestelt tegen de gewone
van onse Kerk, nog geen waerheyd,
gelyck men voor geeft, kunnen vin-
den? Maer dewyl ick regt heb van
een *retorsie* te maken, wat sou ik in
tegendeel niet kunnen klagen? want
men hoort, men leest, over al een
schamper verwyf van *duyfternis*, *ver-
werring*, en *onervarentheyd* in het
woord der gerechtigheyd, *onweten-
heyd der Christenen*. En meer te seg-
gen verbied my de bescheyden-
heyd en sagtmoedighyd. Die de H.
Coccejus Brieven maer geleesen
heeft, (om andere haer Schriften
niet te melden) weet wat ick seggen
kon. Een plaets moet ick alleen tot
myn verantwoording aenhalen uyt
Cocceji More Nebochim: indien ymand
dese dingen (hy had zijn gevoelen
van de verbonden verklaert) *wel aen-
mercke en onderscheyd*, zoo ick niet en
* 5 twyf-

TOT DEN LESER.

twyffele, sal hy op een effen bane wandelen en niet beroert worden, door sulcke dingen, welcke veele van de Testamenten seggen, soo verwerd, dat sy nauwelycks een weg weten om 'er uyt te komen; seecker datse een eenvoudige Ziele niet verstaen kan. Maer dat de Apostel segt, kan van kinderen verstaen werden, dog van de sulcke, die niet aendagtigh en vol van haer selve zijn, niet verstaen werden. Sulcken verwyf hadden de Heeren Voetius en Essenius verdient. Geen wonder want in zijn CLVII Brief schreef hy, dat de Utrechtsche Theologanten ontkenden, dat die onder de Wet waaren den Geest der dienstbaerheyd tot vreesse ontfangen hadden, en schenen bedroeft te zijn als men segt, dat de gaven des N. T. nu grooter zijn, als die welcke onder het O. T. gegeven zijn. Of in die beschuldiging waerheyd zy, laet ick de bescheyden Leser oordeelen. Meer seggen wy nu niet: alleen sullen wy
wag-

TOT DEN LESER.

wagten, wat God doen zal, tot wel-
zijn van zijn Kerk, en myn gemoed
open leggen voor Hem, *die lust heeft*
tot waerheyd in het binnenste, en sonder
aenneminghe des persoons oordeelt. Hy
doe den goeden wel doen, en den genen
die opregt zijn in hare wegen. Voorts
Leser hebt waerheyd en vrede lief,
betragt de waerheyd in de liefde, en de
liefde wederom in de waerheyd, en
bid alsoo met my voor de vrede van Je-
rusalem.

Op

Op dese Druckfeylen , om dat
wy selve die niet hebben kunnen
verbeteren , gelieve de Leser acht
te geven.

Pag. 114. regel 16. *verdedingen* ;
leest *vergaderingen*.

Pag. 125. regel 11. *heerlijckheyd*
leest *zedelijckheyd*.

Pag. 130. regel 1. *verbond* , leest
verband.

Pag. 132. regel 8. *reden* leest *ze-*
den.

Pag. 133. regel 11. *misschen* leest
tusschen.

Pag. 138. regel 14. *neerlagtige*
leest *weerlagtige*.

HISTORISCHE
 EN
 GODSGELEERDE
 VERHANDELING
 VAN DE
 OUDE EN NIEUWE
 ANTINOMIAANEN,

En haere Dwalingen.

VOORREDEN.

LAnge verzogt geweest zijnde om een Verhandeling van de Antinomiaanen te beschryven, inzonderheid, vermits de gevoelens van die menschen in Nederland doorbraken, zo heb ik dat eindelijk niet kunnen ontzeggen. Doch op dat die Oeffening te nuttiger zoude

A zijn

zijn, heb ik geacht dat niet alleen van de nieuwe, maar ook van de oude, moest gesproken worden. Want dus moet men de dwaling opleiden tot haar springbron, en toonen uit wat grond-beginselen zommige verleide of verleiders het Vaderland heden beroeren, en in wat gevaar de Nederland-sche Republyk en Kerk is. Dat voorzichtige opmerkten!

HET EERSTE HOOFTSTUK.

Oude Antinomianen of Wet-bestryders in de eerste Eeuwen beschreven.

ANTINOMIAANEN worden uit het *Grieksch* genaamt, die zich tegens de Wet en deszelts gebruik in 't N.T. kanten. In 't *Latijn* kan menze *Legis adversarios*, Wet-bestryders of wederstrevers der Wet, heeten, met *Augustinus*, daar men zijn Boek vind tegens die wederpartyen van de Wet en Propheten. Dit slag van menschen is in verscheide Eeuwen verscheiden geweest. Want dewyl het Evangelium door de Apostolen gepredikt werd

*Oper.
Tom. VI.*

wierd, geen Joods-gezinde Naam-Christenen ontbraken, die zo verre *Leeraars der Wet* waren, dat zy dreven de Wet der Ceremonien te volduuren onder 't N. T., en leerden te gelijk daar uit, en uit de Wet der zeden de gerechtigheid voor God zoeken, 't geen *Paulus* hevig wederspreekt in zijn Brieven aan de *Galatiers* en *Kolossensen*; zo zyn 'er ydele mannen opgestaan, die de genade Gods veranderden in ontuchtigheid, zich zelven *vryheid* belovende, daar zy waren *Dienst-Knechten der verdorventheid*, gelijk de *Apostolen* spreken, die hun Godloose *Ketteryen* gedoemt hebben. Dit was een zeer booze Ketter-leere, dat zy zich te vreden houdende met een bloote belydenis van het Evangelium en de genade Gods in Christo misbruikende, meenden, de Wet van Mozes was afgeschafft met de huishouding des O. T., en dienvolgens vryheid van zondigen aan hen zelven en andere gaven, levende *als natuurlijke redenlooze dieren*. De oude hebben aangetekent dat zodanige zijn gesproken uit de School van den Eerst-Ketter, en Bron van alle

Fac. II.

20. 2.

Pet. II.

19. Jud.

vers. 4. 5.

2. Pet.

II. 12.

Ziet Iren.
lib. 1. c.

30. Au-
gustin. c.
Advers.
Leg. &
Proph. lib.

11. c. 12.

dwalingen, SIMON DE TOVE-
N A A R.

II. En wel deze matigden zich aan den naam van G N O S T I C I , *Weeters*, van hun voorgewende wysheid : alhoewel zy ten hoogsten Godloos waren in hungeheimen, als ongebonden ontucht en vrystelling van zondigen. Hun voornaamste voorgangers waren CARPOCRATES, BASILIDES ALEXANDRINUS, VALENTINUS, van welke *Irenæus*, *Clemens*, *Pædag. Lib. 3.*, *Epiphanius*, en andere schryven. Op deze Ketteren volgde *Marcion*, een Vyand van 't O. T. en Antinomiaan, of zo zeer een wederstrever van de Wet, dat hy dezelve *onrechtveerdig, niet goed*, noemde, en dit yffeljk Leer-stuk uitbraakte, *dat alle schepzelen quaad waren, en de Wereld een werk aan God onwaardig*. Maar *Tertullianus* verdroeg deze Godloosheid niet, in de Boeken welke hy tegens hem heeft geschreven. 't Is niet nodig de beuzelingen en lasteringen dezer menschen tegens de Wet, Moses, en God, te verhaalen. Niet beter waren de M A N I-

van de Antinomianen.

5
NICHEEN, verleid van de *Persiaan*
MANES. Want sy hielden staande,
dat die God, welke de Wet door Mo-
ses gegeven, en in de Propheten ge-
sproken heett, de waare God niet en
was, maareen uit de Vorsten der duif-
ternis, gelijk Augustinus meld, die
zelf Manicheer was geweest, en dap-
perlijk wederlegt de Godloose weder-
strevers der Wet en Propheten.

*Ad Q. V.
D. Cap.
XLVI.*

III. Tot de *wederstrevers der Wet* moe-
ten getelt worden onder de Ariaanen
de AETIAANEN, zo genoemd
van AETIUS, die zo Vyandig was
tegens de Godzaligheid en goede ze-
den, dat hy leerde, *het bedryf van geener-
ley zonden, en volherding daar in, was aan
niemand iets nadeelig, indien hy maar was
een deelgenoot van 't Gelove, dat van hem ge-
leert wierd.* Dieshalven wierd hy ook
ongodist geheten, gehaat van zijn Broe-
deren, de Ariaanen, en daarom in Bal-
lingschap verdreven van Keyser Con-
stantius, maar herroepen uyt haat der
Christenen van *Julianus* de afvallige,
op dat hy de Christenen zoude quellen.
En niet beter waaren de EUNO-

*Libris c.
Fortu-
nat. &
Faust.
Manich.*

*Theod.
lib. 11. c.
27. So-
zom. lib.
v. c. 7.*

A 3

MIAA-

*Com-
ment ad
August.
de Hera-
sibus.*

MIAANEN, die als *Danaus* getuigt de *Severiaan*en volgden, die insgelijks 't gelove van een eerbaar leven afzonderden.

*Libris ad
Bonif. &
de Sp. &
Litera.*

IV. Doch PELAGIUS stelde zich tegens deze, en voornamentlijk de *Manicheen*, door een gestreng Moniks-leven. En op dat hy de onafhangelijke vryheid der wille keur zoude beweeren, spatte hy zeer uit in loftuitingen van de Wet, en bragt die tot de genade, t'eenemaal op zyn Joods, als of zy tot rechtveerdigheid en leven ware gegeven, by *Augustinus*. Echter ook dese was een wederstrever van de Wet, vermits hy lasterde datze onder 't O. T. onvolmaakt was geweest, en stelde datze onder 't N. T. had moeten verbeterd worden door Jesus Christus de nieuwe Wet-gever. Maar hy wist des Wet-gevers oogmerk niet, die dezelve had gegeven om de zonde en verdienende toorn aan te wyfen; gelijk *Augustinus* toont in de aangehaalde plaatzen; en onkundig was hy van des Apostels redenkaveling in zyn Brieven aan de *Romeinen* en *Galatiers*; dewyl hy meende dat

dat Paulus redeneerde, niet van de oorzaak der gerechtigheid, (welke men geensins zoeken moest in goede werken) maar van het onderscheid des O. en N. T. Te weten dit dreefhy, dat de mensch na dat Christus geopenbaart was, moest gerechtvaardigt worden, niet uit de werken na de Wet des O. T., maar uit de werken des geloofs volgens het Evangelium. Hoe valschelijk, heeft Augustinus bewezen.

*Libr. c.
Inlianum.*

HET II. HOOFDSTUK.

Papisten met de Pelagiaanen nieuwe Wetpredikers, oude Wet-bestryders.

V. **D**it Leerstuk der *Pelagiaanen* hebben meerendeels gevolgt de *half-Pelagiaansche PAPISTEN*. Waarom zy de genade des O. T. al van over lange verkleint hebben, en schreeuwden dat de Wet onvolkomen was, op dat zy een nieuwe en volmaakter Wet zouden invoeren. Namentlijk stoffe van eigen gerechtigheid, die de zuil is van de Moniken-Orders, en van 't Pauselijk Ryk over alles.

*Matth.
XV.*

Ja ook de *Canonisten* hebben de Goddelijke wetten onderworpen aan't gezag en *dispensatie* of ontbinding, indieniet afschaffing, der Pausen. Ten minsten, gelyk eertyds de Fariseen Gods geboden te niere deden door hun inzettingen dat is, *geboden van Menschen*, zo zy mede, welke hare navolgers zijn. En wanneer de *WALDENSEN* en *ALBIGENSEN* dit niet konden verdragen, afhange alleen van Gods bevelen en wetten, en zoekende de gerechtigheid alleen in Gods genade, zo wierden zy gehouden voor *wederstrevens der Wet*, *Antinomiaanen*, vyanden van Godzaligheid, en vrienden van aller schelmstukken, valschelyk! want zy konden niet overwonnen worden door andere wapenen als door lastringen en vervolgingen. Ziet *Flac. Illyricum*, *Catal. Test. Verit. Lib. XVII.*

VI. Maar met meerder recht behoorden geteekent te worden die Geestdryvers, onder haer, welk een *ewig Evangelium* voor gaven. Namentlyk het O. T. was over lange uitgeledigt, en het N. T. zelf zoude nu in't korte uitge-

geledigt worden, waar op volgen zoude een ander Evangelium, na het welke men zyn leven moest aanstellen door aanblasingen van de H. Geest, om volmaaktheid te verkrygen. Derhalven deze menschen verachteten het *werkzaam-leven* der Geestelykheid des Pausdoms als onnuttig, en presen't contemplative of *beschouwende* aan, 't welk de *Abt Joachim* (wien zy dit Evangelium toeschreven) begonnen had en zyn navolgers nu zouden aanvangen. Waarlyk geestdryversche menschen, verdrietig over de bygelovigheden der Moniken, met welke men eenigzints de *Quietisten* van dese euwe mag vergelyken, die zich alleen in het beschouwend leven gelukzalig achten. Ziet *Usser. de Statu Eccles. in Occid. Cap. IX. P. 340. & Sagg.*

HET III. HOOFDSTUK.

Antinomianen in het begin der Reformatie, de Libertinen, en Weederdoopers.

VII. **M**Aar noit zijn'er meerder en erger Antinomianen geweest, als in het begin der Reformatie, als moesten de eerste Eeuwen van het Christendom doen vernieuwt worden. Dit merken wy hier aan, op dat het rechtzinnig gelove der *Protestanten* niet werde gebrandmerkt, als waare dat de oorzaak van die dwalingen geweest. Zekerlyk zo haast het licht des Evangeliums aanbrak uit de duisternissen van het Pausdom, is by na te gelyk opgestaan een nieuwe t' zamenvloeying van *Gnostici*, dat is *Libertynen*, uit het Pausdom self, niet uit de *Protestanten*. Een Priester, *Ant. Pocquins* ving die razernyen aan, maar wierd afgewezen van *Calvinus* en *Bucerus*, welke de dwaasheid en wondertaal van dezen mensch gedoemt hebben. Nu deze hebben met geestdryversche gevoelens Holland, Bra.

*Tract. c.
Libertin.*

Braband, Nederduitschland, en zelf Vrankryk vervult, pocchende op hun ervarentheid in de *Hebreeusche en Grieksche* taal, als of zy door behulp van die beide in de Heiligen bladeren geheime-nissen en verborgentheden ondekt hadden, welke tot op die tyd niet en waren verstaan. Zo verhaalt *Calvinus*. Niets riepen zy meer, als dat de Wet van Mosis afgeschafft en vernietigt was, en in plaats van de selve de Wet des Geests gekomen, waar na men leven moest. Zy voegden'er by God was een Geest, die alles in allen werkte, en wel zo dat in den mensch geen reden noch wille was, niet meer dan in een steen. Waar uit volgde dat'er geen onderscheid van zedelyke daaden, en derhalven niet tusschen zonde of schelmstukken en deugd, was: Ja hier van daan zeide zy dat de wedergeboorte was een wederkeering tot de onkundigheid van quaad en goed, (want Adams zonde was geweest quaad en goed te kennen) en dat de dooding was een aflegging van de consciencie der zonde, zo dat daar in de volmaaktheid van een mensch bestond. Zelf waren zy zo verre *Liberty-*

L. cita-
to.

nen

nen, dat zy zeide de Christelijke vryheid strekte zich tot alles uit, zy waren onder geen wet, en alles was hen geoorlooft. Hierom raaskalden zy dat de zonde, de wereld, het vleesch, den ouden menich niet anders en was dan 't geene men *meening* of inbeelding noemt. Namentlyk indien men niet meeren *meent*, zo zondigt men volgens hen gevoelen niet meer. Onder deze *mee-ning* begrepen zy alle natuurlijke wetbewustheid, bezorgtheid in gevoelen des oordeels, en zy noemden die nieuwe Ichepzelen, die geen achting van zondigen hadden, om dat zy van de *meening* waren ontledigt. Te weten door Christus hadden wy dit verkregen, dat sy de *meening*, D. i. de duivel, de wereld, en het vleesch had te niete gedaan. Dienvolgens verzierden zy ook de wedergeboorte als een *Engel-Staat*, in welke de mensch niet en konde zondigen, en bestraft zynde over misdaden zeidenze, zy hadden die geenzints begaan, maar hunnen *Ezel*: want dezen naam gaven zy aan het Lichaam. Monsters van menchen, gelyk men by *Calvinus* leest in de aangehaalde plaats.

VIII. By deze voegen wy andere wederstrevens van de Wet of Antinomianen, Voorgangeren der WEDERDOOPERS, *N. Stork, Thomas Muncer, Pfeiffer, Koenraad Grebel, J. Boekhold van Leiden*, die tot Munster beroerte maakte, als als waare by Koning der gansche aarde, met zyn Burgermeesters *Knipperdolling* en *Kippenbrugge*. Want deze alle verwierpen het O. T. en de Wet van Moses, zy reutelden van een Evangelium des Geests, verachtende ook de Schriften, van welke als een dode letter de Christenen niet moesten ahangen. Op dat wy niet en spreken van *David Foris, Casper Swenkfeld, Henrik Klaassen* (insteller van't *Huis der liefde*, waar van zyn navolgers *Familisten* genoemd zijn) en andere. Hun monstreuze en Antinomiansche gevoelens kunnen gelezen worden by *Hoornbeek, Sum. Controv. Cap. de Libertinis & Enthusiasticis Brand Historie der Reformatie, 1. Deel Retourfort Suwey of the Spirituel Antichrist part. 1. & II. en andere.*

HET

HET IV. HOOFDSTUK:

Antinomianen J. Agricola en zijn navolgers.

IX. **O**P deze is gevolgt de auteur van een ander slag van Antinomianen J. AGRICOLA *Isleben*, Lezer der Godgeleerdheid in de Schole van *Isleben* en een vriend van *Luther*. Want deze misbruikende de Leerstukken van die Man, wegens het overgroot verschil tusschen Wet en Evangelium, dat hy mogelyk met wat harde woorden van zijn Meester gehoord hadde, begon in 't jaar 1528. Leerstukken voort te brengen, welke stredden tegens de Goddelijke Wet.

„ Namentlijk de Wet van Moses, dat
 „ is der tien Geboden, moest onder
 „ 't Evangelium niet Gepredikt worden;
 „ door dezelve mogten de gemoederen der zondaaren geenzints
 „ voorbereid, geschud, verschrikt,
 „ of vernedert worden tot bekeering;
 „ noch daar uit moest geen boetverdigheid worden geleert; immers
 leef-

„ leefde de Christenen onder de gena-
„ de, niet onder het voogdyschap der
„ Wet; alleen het Evangelium moest
„ aangekondigt worden; elk zondaar,
„ dief, overspeeler, hoere enz. kon-
„ de geloven dat hy op den weg der
„ Zaligheid, en God hem gunstig
„ was, indien hy maar Christus vast-
„ hield; de zonden moesten wel ge-
„ schuwt, en goede werken gedaan
„ worden, doch niet uit verbindenis en
„ Prediking der Wet, maar uit de vry-
„ heid des geests en des Evangeliums;
„ Christus moest van yder een, wie maar
„ het Evangelium erkent, zich toege-
„ eygent worden, met de beloften van
„ saligheyt, niet tegenstaande eeniger-
„ ley zonden. Dus gevoelt hy by *Lu-*
„ *ther Tom. I. c. 11. in Gen. c. 18. 24.*
„ *en Sleidan. Lib. XXII. p. 337.* Zijn na-
„ volgers deden'er deze stellingen by,
„ de Wet is niet waardig datze Gods
„ woord genaamt werde; zy behoort
„ tot de borgerlijke gerichten, niet tot
„ den vierschaar van 't geweten, die
„ met Moses te doen hebben, gaan
„ recht toe na den duivel, onder
„ het Evangelium moet men niets
„ spre-

„ spreken van de overtreding der Wet,
 „ maar van de belediging van Gods
 „ Zoon ; zijn roeping en verkie-
 „ zing vast te maken door goede wer-
 „ ken is onnut ; de Wet leert geen
 „ goede werken , en toont den waren
 „ God niet , het gelove en de Gods-
 „ dienst des N. T. was onbekent aan
 „ Moses , de Geest bekeert de mensch ,
 „ niet door de Wet , of door overtuy-
 „ ging van zonde , maar door zig zel-
 „ ven ; een gelovige is boven de Wet ;
 „ de Wet , haar gehoorsamen , be-
 „ hoort niet tot het Koningrijk van
 „ Christus. Welke dingen uit ver-
 „ scheide aangehaalt *Rhetorfort* heeft ver-
 „ gadert in *zyn Boek the Survay of Spirit.*
Antichrist. Part. I. P. 81.

X. Maar wat Lutherus gehandelt
 heeft met de Antinomianen , verhoede-
 dende , dat hy in geen medeplichtigheid
 dezer misdaad betrokken wierd , betuigt
 hy in zekere Brief tegens de *Antino-*
miaanen aan *Casparus Guntillus* Predikant
 tot *Isleben* , welke deselve *Rhetorfort* by-
 brengt *P. 69.* alwaar hy zegt , dat hy zig
 met zijn *disputen* tegens deze roervin-
 „ ken had moeten stellen , op dat hy
 „ niet

„ niet mogt schynen hun begunstiger
„ te zijn , vermits zy zich alreede be-
„ roepen hadden op zijn Boeken ; dat
„ hy Agricola had angesproken , die
„ overtuigt zijnde gezegt had , dat hy
„ in zijn T. W. Luthers , verklaart ge-
„ voelen beruste , ja begeerde dat hy
„ een Formulier van wederroeping
„ zoude opstellen. Ondertusschen geeft
„ hy dit zijn oordeel van de Antino-
„ mianen , die Fanatyke Geesten zijn
„ in dit gevoelen , dat alle , die op het
„ woord acht geven , noodwendig
„ Christenen en zonder zonde zijn.
„ Maar zodanige zijn die hun zonden
„ gevoelen en God vreezen ; doch de-
„ ze Leeraars zijn geenzints Christe-
„ nen , dewyl zy zo vrolijk en zeker
„ zijn. Derhalven bid ik. ô Leer-
„ Meester , Predikt volstandig , dat
„ een zondaar tot boetveerdigheid
„ moet getrokken worden , niet alleen
„ door de zoetigheid der genade , dat
„ Christus voor ons gestorven is , maar
„ maar ook door de verschrikkingen
„ der Wet. Lieve God ! kunnen die
„ menschen niet dulden , dat de gant-
„ sche Kerk haar zonden belyd , de

B

„ ver-

„ vergeving der zonde gelooft, en die
 „ begeert in 't Gebed des Heeren?
 „ Maar op wat wyze kennen wy de
 „ zonden, indien 'er geen Wet, noch
 „ conscientie zy? En hoe zullen wy an-
 „ ders kennen wat Christus is, en wat
 „ hy voor ons gedaan heeft, indien
 „ wy de Wet niet en weten, welke hy
 „ vervult heeft, en de zonde, waar
 „ voor hy heeft voldaan? Ik besluite,
 „ de Wet moet Gepredikt worden,
 „ 't zy dat wy willen of niet willen,
 „ indien wy Christus Prediken.

XI. Dit schryft Luther aldaar, wel-
 ken Agricola heeft bedrogen, vermits
 hy wedergekeert is tot zijn uitbraak-
 zel, inzonderheid na zijn dood. Want
 die groote Man overleed in 't jaar 1546.
 op den 18 *February*, tot *Isleben*. Maar
 deze wispelturige mensch hervatte daar
 na zijn dulligheden, en wierd zo ver-
 re verdwaast, dat hy met *Julius Oflug*
 Bisschop van *Naumburg*, en *Michaël Si-*
donius Autheur wierd van het schandelijk
 Boek *Interim*, 't welk *Karel de V.* alle
 Staaten van het Keizerryk beval te on-
 dertekenen: het behelsde een vereeni-
 ging tusschen de *Protestanten*, en *Papif-*
ten,

ten, die uit een reden van Staat van den Keizer goedgekeurt was. Maar dit Boek behaagde den Paus en 't Roomsche Hof niet, om dat zy niet wilden, dat de Keizer iets zoude verordenen omtrent de Religie, en zy wilden niets afdalen van hun bygelovigheden of Leeringen, op dat geen dwaling erkent scheen. Het geviel ook niet aan de Protestanten, by welke de vereeniging met de Papisten, terwyl het grootste gedeelte van der zelve dwalingen bleef, hatelijk was, toonende eerst de verzeziende Bucerus zijn verschillend gevoelen, daar na andere, en byzonderlijk *Calvinus*. Dat quaad baarde echter dit arglistig Boek, dat het een scheuring onder de Evangelische over de *mid- delmatige dingen* verwekte. Want wanneer onder hen beraadslaagt wierd of en hoe verre het Boek Interim moest aangenomen worden, verwierpen sommige dat t'eenemaal, maar andere met *Melanchton*, een man van een zeer gematigde inborst (wiens oordeel in *Consiliis Theologicis* te vinden is) meenden, dat veel gewoonten van de Roomsche Kerk als onverschillig toegelaten konden worden.

Ziet Sleidanus XX: Boek.

Als blykt en Epistolis LXX: XIX, XCII. C. CLXX. Opusculis.

XII. Hier uit rees geen kleine twif-
ting tuffchen die voortreffelijke man-
nen, welke door een nieuw verschil
vermeerdert wierd, dat de *Antinomianen*
zeer begunftigde. Want *Andreas*
Musculus Hoog-Leeraar tot *Frankfort*
aan de *Oder*, Leerde, om zich krach-
tiger tegens het Boek *Interim* te stel-
len, dat de goede werken der *Wet* niet nood-
zakelijk waren in wedergeborene, voor wel-
ke de *Wet* afgefchaft is. En als *Georgius* *Ma-*
major Reëtor der Schole van *Maagdenborg*,
en daar na *Professor* in de *Academie* van
Wirtenberg, deze fteiling aangenomen
had te verdedigen, dat goede werken tot
de zaligheid noodzakelijk zijn, fcheenen
andere, welke zorgden dat het *Pausdom*
hier achter fchulde, alhoewel de *Ge-*
leerde Man zijn meening genoeg ver-
klaarde, door een hevige tegenkan-
ting tot een ander uitterfte te verval-
len, zo dat *Nicolaus* *Ambfdorfius* voor-
naam *Predikant* tot *Maagdenburg*
fchreef, dat de goede werken fchadelijk en
gevaarlijk zijn aan de *Zaligheid*. Men kan
daar van zien *Melanchton*, *M. Adams*
P. 70, 470. *Hoornbeek*, *Alting*.
XIII. Verwonderlijk is hier de ydel-
heid

Part. II.
Confilio-
rum, P.
356. &
Seqq.
De Vitis
Theolog.
Germ.
Sum.
Controv.
Lib. IX.
P. 649.
Problem.
Part. I.
n. LIV.

heid en dwaasheid van het menschelijk vernuft. In de oudheid zijn 'er geweest die niet wilden, dat geredentwift zoude worden over de Leer-Stukken der Religie, meenende Godzaligheid was genoeg tot het Christendom; als of Godvruchtigheid zonder de wortel des geloofs konde zijn. Daar zijn 'er geweest die in de Belydenis van het Evangelium beruften, als of de werken weinig tot de Religie behoorden. Maar daar wilden ook de nieuwe Antinomianen heen, als of men voor de lasteringen en bewysredenen der Papisten moest zwichten. Want straks wierpen zy tegen tegens de genadige rechtveerdigmaking om Christi doende en lydende gerechtigheid alleen door 't Gelove, dat hier uit verviel alle verplichting der Wet, waar van Jesus voldaan had; dat wanneer de verdiensten ontkent wierden, de redenen tot goede werken ophielden; dat de genade aanleiding tot zondigen gaf; dat de rechtveerdigmaking alleen door het Gelove stelde, goede werken waren niet noodzakelijk. Maar deze Judaizeerende menschen, hovaardig op eigen ge-

rechtigheid en verdiensten , zagen niet op wat wyse Christus , het Gelove , en de werken zich in het Evangelium hadden , en zy namen niet in acht dat de Wet konde aangemerkt worden als een instrument van 't Verbond der werken , met een bygevoegde bekrachtiging van bedreiging en belofte , of als een eeuwige regelmaat en aanwyzer van het geene goed en heilig is. Zekerlijk 't envolgde niet , indien het eerste gebruik door Christus en de Evangelische rechtveerdigmaking afgeschafte is , derhalven ook het laatste , vermits de Wet aan de Bondgenooten zelf kan zijn een verhoog van de Goddelijke heiligheid , een Leere van eeuwige Godzaligheid en gerechtigheid , en een richtnoer van een Christelijk leven , 't welk geschikt moet worden na de Goddelijke heiligheid , die in de Wet verhoont is. Doch indien de Papisten dit niet zagen , waarom wierd het niet gezien van menschen bestraalt door het licht der *Reformatie* , op dat zy zich niet begaven op zulke steilten , op welke de *Antinomianen* wilden staan.

1. *Pet.* 1.
15, *Le-*
vit. XIX.
2.

HET

HET V. HOOFDSTUK.

*Socinus een Antinomiaen, zijnde een
nieuwe Wet-Prediker.*

XIV. **D**Erhalven zag SOCINUS
het voor hem recht tydig,
om met een schoone schyn van Godza-
ligheid onvoorzichtige te bedriegen, en
niet als van deugden en plichten van
een Godzalig mensch te spreken. Want
dus schryft hy in het *Tractaat van de Plicht
van een Godzalig mensch, en't Boek, dat de
mensen van het Koningryk Polen en Groot-
Hertogdom, die men gemeenlijk Evangeli-
sche noemt, zig immers moesten voegen tot
de Vergadering van die geene, welke val-
schelyk Ariaanen en Ebioniten geheten wor-
den; Namentlyk de zonden der Evangeli-
sche waren zodanige, dat 'er alhoewel zy
niet toegestemt wierden, echter genoegzame
oorzaak was, waarom een bevytiger der
Godzaligheid zich van hen behoort te schei-
den, wanneer 'er andere vergaderingen zijn
van menschen, die Jesum-Christum dienen,
welke zieh dese dingen niet oorloven.*
Alhoewel dit een ydele roem was van

*Het is in
Operib.
Socini
Tom. 1.
p. 621.*

B 4

die

die mensch , waarlijk een Antinomiaan , wiens Pelagiaansche Leer-Stukken van O. T. en de Goddelijke Wet bekend waren. Maar deze ydele mensch is verworpen , die bedekt was met een schaaps-vacht , maar in der daad een Wolf , een Opdelver en Konstenaar van alle verderfelijke Ketteryen en alzo een Wederstrever van de waare , zo de Evangelische als Mosaische Godvruchtigheyd.

HET VI. HOOFSTUK.

Antinomiaanen in Engeland

XV. **L**Aat ons nu uit Duytschland in Engeland overstappen , daar als een t'zamenvloeying van *Antinomiaanen* geweest is. Want dese Eeuwe is bekend , waar in dat Ryk door zulke dwalingen beroert is , dat het als in een *Babel* verandert schein. De oorsprong des quaads is van de *Familisten* , of navolgers van *Henrik Klaassen*, die in Engeland , doen *Elizabeth* Regeerde , zich nedergeslagen hebben. Maar wanneer straks zommige onder de Edelen ver-

verleid waren, heeft het Parlement door een Edict zorge gedragen, dat die Kettery niet verder mogt voortkruipen, gevende ook een Formulier van afzweering uit, 't geene Rhetorfort verhaalt: dewyl nu niettemin de *Familisten* aangroeiden, zo is den yver tegens die Geest-dryvers in 't begin van dese Eeuwe vernieuwt: welke klaagden en smeekschriften om bescherming aan Koning Jacobus I. overleverden; dezelve *Rhetorfort* heeft die in 't gemelde Boek, vergeefs was evenwel alle voorzorge. Want uit dese Schole zijn terstond voortgekomen *Wederstrevers der Wet*, *Honsaardige* mag ik zeggen, *Libertynen* en andere *Antinomianen*, welker dwalingen *Thomas Taylor*, een voordeftig man, verhaalt en wederlegt in zijn Boek dat hy genoemt heeft *Levens-regel*, of van 't gebruik der Wet in 't N. T. bewyzende dat de zeden-Wet door het Evangelium Christi niet afgeschafft is, en dat de Antinomianen de Vaders van 't O. T. verongelijken, dewyl zy hen de waare en volkomene vergeving der zonden ontzeiden, waar by in de voorreden klag-

Survey of Spirit.

Anti-christ p.

1. p. 354.

p. 343.

26 *Historische Verhandeling*
ten zijn gevoegt over de Godloosheid
der menschen, die het *Libertynsdom*,
vernietigende het onderscheid tusschen
goed en quaad, invoerden. Dit is ge-
schied omtrent het 20. jaar der Eeu-
we.

In zijn
Kerkelij-
ke Histo-
rie, en
onder de
naam
van Hono-
rius Reg-
gius de
Hodierno
Ecclesia
Britan-
nica Sta-
tu, &
Rhetorf.
Survey
of Sp. An-
tichrist.
Part. 1.
p. 171.
176.

XXVI. En niet alleen hebben deze
in Engeland beroerten verwekt, met
oogluiking van zommige Bisschoppen,
om dat zy zich kloeckelijk stelden te-
gens de *Puriteinen*, gelijk men die noem-
de: maar ook in 't jaar 30., wanneer
de *Presbyteriaansche* Broeders, zeer zwa-
re verdrukkingen van de *Bisschoppelyke*
geleden hebbende, zich na Nieuw-
Engeland begaven, zo zijn *Libertynen*
of *Vrygeesten*, *Familisten*, *Geest-dry-*
vers, en allerlei soort van *Antinomiaa-*
nen hen haast gevolgt. Onder deze zijn
geweest *Nicolaus Wheelwright*, en een
zeer stout vrouw-mensch *Hutchinson*,
welke verdient heeft de *Amerikaansche*
Jesabel genaamt te worden. De dwa-
lingen van deze menschen verhaalt
Hornius in zijn Boek. Te wydloo-
pig zoude zijn uit die geleerde Man-
nen een rolle van die overdwaaze ge-
voelens op te stellen, en't is niet aan-
ge-

genaam het papier met zulke vuile doelingen te bekladden. Want alles wat het Libertynsdom of de Geest-dryvery ooit heeft uitgebraakt, dat is gehoort in Nieuw-Engeland, behalven Leer-Stukken, welke de gevoelens der hedensdaagsche Antinomianen nader by komen. Laat ons alleen de volgende aantekenen.

HET VII. HOOFDSTUK.

Stellingen der Antinomianen in Engeland, en Nieuw-Engeland.

I. **I**N de bekeering eens zondaars zijn de vermogens en werkingen der Ziel in zaken, die God aangaan te niete gedaan, en in plaats van dezelve komt de H. Geest, gelijk ook geschied is in Christi menschelijke Nature.

II. De liefde in de gelovige is de H. Geest zelf.

III. Gelijk Christus was God geopenbaart in het Vleesch, zo is hy ook be- vleescht en vleesch geworden in een yder heilige.

IV. Het nieuwe schepzel is Christus zelve, met de genade. V. De

V. *De letter van het gantsche Woord bevat het Verbond der werken.*

VI. *Het rechtveerdigende Gelove is Christus zelf in ons gelovende, en een Christen heeft niet in zich eenige werkzaamheid, als om te zondigen. En hy zondigt niet tegen de Wet, maar tegens Christus.*

VII. *Het onderzoek der Schrift is de zekere weg niet om Christus te vinden.*

VIII. *De Prediking der Wet heeft geen gebruik in een mensch tot Christus te drijven.*

IX. *Alle verbonden Gods, uitgedrukt in het Woord zijn wettisch.*

X. *Een Christen is niet verbonden aan de Wet als een Levens-regel.*

XI. *En Christi voorbeeld doet daar toe niet, dewyl het uitwendig is, en ledig van de Geest.*

XII. *Wy zijn met Christus vereenigt, en zonder 't Gelove gerechtveerdigt, ook van alle eeuwigheid.*

XIII. *'t Gelove is niet een aanneming van Christus, maar een oordeel, dat wy hem alreede hebben.*

XIV. *De mensch word met Christus vereenigt alleen door de Geest, zonder eenige daad des Geloofs.*

XV. *Nooit*

XV. Nooit is ymand Christi, voor dat hy daar van zulk een verzekertheid heeft, die alle twyffeling uitsluit.

XVI. Het getuigenis van de H. Geest is alleen onmiddelyk, zonder opzicht op de Heyligmaking, als een merkteken, waar toe het woord mede werkt.

XVII. Die eens van Christi vereeniging verzekert is, twyfelt daar aan noit meer.

XVIII. De zekerheid van zijn Staat in twyffel te trekken na't begaan van Echtsbreuk, Doodslag, enz. Is een teken van geen waare verzekertheid.

XIX. De Heiligmaking is geen merkteken van de Staat der genade.

XX. Ik weet dat ik Christi ben om dat ik gelove dat Christus de begeerlijkheden voor my gekruicigt heeft, niet om dat ik zelf die Kruicige.

XXI. Ik behage of mishage God niet meer, om dat ik heilig of een zondaar ben, want ik weet, dat hy, die my uitverkoren heeft, my zal bewaren.

XXII. Door het gelove gerechtveerdigt te worden, is gerégtveerdigt te worden door de werken, dienvolgens rechtveerdigt het Gelove der ahangelykheid van Christus niet,
en

30 *Historische Verhandeling*
en daar is geen Gelove dan van klaarblyke-
lijkheid en vergewistheid.

XXIII. Geen vertroosting is uit de voor-
waardige belofte des Evangeliums.

XXIV. Een kind Gods moet niet droe-
vig zijn over de zonde. Beroering der con-
scientie om de zonde wyft aan, dat een mensch
onder 't Verbond der werken leeft.

XXV. Iets te doen uit kracht en ver-
plichting van eenig Gebod, is een wettifch
werk.

XXVI. Men moet niet bidden tegens de
zonde.

XXVII. De heiligmaking verduistert
de rechtveerdigmaking meer, dan zy die te
kennen geeft.

XXVIII. 't Is ydel zich te vertroos-
ten uit voorige ondervinding van gena-
de.

XXIX. Een Christen moet niet bid-
den of eenig Geestelijk werk doen, als dan,
wanneer de H. Geest hem opwekt en be-
weegt.

XXX. Die het Zegel des Geests heeft kan
onfeilbaarlijk oordeelen, of een ander uit-
verkoren is of niet.

HET

HET VIII. HOOFSTUK.

Zorge der Regtsinnige tegen de Antinomianen in Nieuw-Engeland.

XVII. **D**It dreven de Beroerders in Nieuw - Engeland met zulk een onzinnigheid en geweld, dat met de Republijk schein gedaan te zijn, en *Wentrop* Opperhoofd der Volkplanting was genoodzaakt de Sectarissen te ontwapenen, om dat hy een Munsters - treur - spel vreesde. Want zy schreeuwden, de Overheid, Leeraars, en zeer veele van het Volk waren onder 't Verbond der werken, Vyanden van Christus, gelijk aan Herodes en de Phariseen, en dat het tyd was, dat elk zig tegens de Wettelingen stelde, sprekende den vloek uit over Meroz. Daar wierd ook een Synode van Predikanten beroepen in 't jaar XXXVII., op den XXX. Augusti, tot Newton of Nieuw-Cantelberg, alwaar deze dwalingen gedoemt zijn.

I. *Men zegt qualijk dat wy gerechtvaardigt worden door 't Gelove, men moet*

zeg-

32 *Historische Verhandeling*
zeggen dat wy gerechtheerdigt worden door
Christus.

II. De rechtheerdigmaking te betoonen
door de heiligmaking smaakt na 't Paus-
dom.

III. Zo ik heilig ben, ik ben God niet
welgevalliger, indien ik onrein ben, ik ben
niet erger; ik ben verzekert dat God, die
my verkoren heeft, zorg zal dragen, dat ik
behouden werde.

IV. Indien Christus wil toelaten, dat
ik zondige, het geschiede tot zinnen las-
te.

V. Daar is een groote beroerte omtrent
de genade en verbetering des herten; maar
geeft my Christum; ik zoek geen gaven der
genade, maar Christum; vertelt my geen
Fabel van 't Middelaarschap en Plicht,
vertelt my van Christus.

VI. Het levendig Gelove, dat leven-
dige vruchten heeft, kan ontstaan uit de le-
vendige Wet.

VII. Ik kan weten dat ik Christi ben,
niet om dat ik de begeerlijkheden van het
vleesch Kruicige, maar om dat ik die niet
en Kruicige; doch ik gelove aan Christus,
die de begeerlijkheden voor my Kruicigt.

VIII. Petrus heeft meer gehelt na het
Ver-

Verbond der werken als Paulus; Pauli Leere is meer voor de vrye genade, dan Petri.

IX. Indien Christus mijn heiligmaking is, wat is het van nooden dat ik mijn rechtvaardigmaking door iets anders poge te betoonen?

XVII. Dus spraken daar die Godlooze menschen, van welke zommige Gods oordeel hebben gevoelt, gelijk de Geleerde Well, Paget, en Bayle verhalen.

By H.
Reggius
p. 76. etc.
Rhetorf.
Survey of
Sp. Antich.
Part. II.
p. 181.

HET IX. HOOFDSTUK.

Vervolg van de Historie der Antinomianen in 't Naburig-Engeland.

XVIII. **L**Aet ons wêer na het Oud-Engeland keeren, alwaar de dulligheden van die menschen meer ontsteken zijn, wanneer de Inlandsche Oorlog tusschen Koning Karel I. en het Parlement gevoert wierd. Dit is geschied van het jaar XL. deser Eeuwe. Want het Bisschopdom veracht en onderdrukt, en geen Kerkelijke Regeering ingestelt of bevestigd zijnde, zo

34 *Historische Verhandeling*
is alles gekeert tot Hoofdeloosheid. Daar van daan quamen zo veel verwer-
ringen van dwalingen, terwyl de
springhaanen de Kerke overstroomden,
en allerley slag, van Familisten, Weder-
doopers, Ariaanen, Remonstranten,
Antinomianen, op dat ik geen Atheis-
ten zegge, stond op. Hier over klaagde
Th. Edwards zeer by *H. Reggius*, geen
Kettery of lastering, zegt hy, is'er, die in
Engeland niet gevonden word. De Reforma-
tie is van het eene uiterste tot het andere ver-
vallen. Men is van *Scylla* tot *Charybdis*,
van *Maalstroom* tot *Draikolk* gekomen. Voor
de *Pauzelyke Superstitien* en *geweldenary*
der *Kerk-Hoofden* zijn'er verdoemelyke *Ket-*
teryen en *ysselyke lasteringen* opgerezen, als
het *Libertynsdom* en *schrikkelijke Hoofdeloof-*
heid. De *quaden* zijn niet weggenomen maar
vermeerdert. Op den *duivel* is een *boozer*
Geest gevolgt.

XIX. Zo schryft hy. Laat ons by hem
voegen de *Authouren der Engelsche Aan-*
tekeningen, die niet minder klagen in't
jaar XLV. over *Gen. X. 25.* alwaar zy
dus jammeren, hoe verdeelt zijn wy, niet
alleen in *Taalen*, gelijk tot *Babel* geschied
is, maar in *hoofden*, *herten* en *handen*.
Wat

Wat verdeeltheden niet alleen van Ruben ,
Recht. v. 15. maar van alle de Stammen van
ons Israël? En waren wy alleen verdeelt!
maar wy zijn ook onderdeelt in veele Factien
van de Republyk, en in verscheyde scheuringen
van de Kerke; hoe zoude wy onze geslagt-lysten
met de naam van Peleg kunnen vervullen, indien
wy onze wonden ter herten nemen. Vergeeft, Lezer,
hier die klagten. Die zullen zijn een gedenk-
teken van onze elende, en van de deerlyke
toestand der drie Rijken, die als in een
oogenblik zijn ingewikkelt in een bloedige
en beweenedijke ververring, tot een voorbeeld
van de Goddelijke tuchting over Kerken en
Staaten, wanneer meer de gedaante van
belydenis, als de kracht der Godzaligheid
gevonden word. Dus spreken zy; en ik heb
geacht, dat hier te moeten herhaalen, op dat
Nederlands Kerke en Republyk gewaarschouwt
wierd, terwyl de vernieuwde dwalingen der
Antinomianen beginnen verdragen te worden en
kracht te krygen, verdedigende ook
Godsgeleerde de sluip-vergaderingen dezer
menschen, maar op datze de rechtzinniger
Broederen leed zouden doen.

XX. 't Zoude zonder einde zijn op te haalen de dwalingen en sufferyen dar Libertynsche menschen, der Geestdryvers, van welke de Quakers gesproten zijn, en der Overige Antinomianen, welke *J. Saltmarsh*, en *William Dell* verspreiden in het Leger van *Olivier Cromwel*; zo verhaalt *Rhetorfort*, en te gelijk *Eaton*, *T. Crisp.*, *H. Denn*, en andere, door Engeland. De schriften van die menschen zijn niet by de hand, en indien zy 'er al waren, 't zoude walgelyk zijn die verwerde en met dromeryen vervulde papieren te doorbladeren. Maar 't is goed dat wy *Rhetorfort* hier hebben, een neerstig, geleert, getrouw en Godzalig Schryver, uit wien wy de geheimen der *Antinomianen* kunnen ontdekken. Namentlyk daar waaren die quaadwillige menschen op uit, datze de Rechtzinnige met allerlei lasteringen bezwaarden, als waren zy *Wettelingen*, *Wederstrevers des Geloofs*, *Phariseen*, *Antichristische Leerars*, *Vyanden van de vrye genade*, dewyl zy beweerden dat *Gods Wet* was de regel en richtsnoer van de gerechtigheid Gods, bekeering van doode werken prezen, een levendig

In 't be-
gin van
zjn Boek
Survey of
Spirituul
Anti-
ehrist,
gedrukt
ook tot
Londen,
in 't jaar
XLVIII.

dig Gelove (niet dat doot en verrot was) vereischten , en eindelijk een naauwen wandel met God volgens Gods bevelen en de Tafelen der tien Geboden , die van Christus geprezen zijn , en behelzende de liefde Gods en des naasten , aandrongen. Zo spreekt die brave man. Hier om wierden zy geheten met de bysondere naam van *Antinomianen* , als vernieuwende de voorgemelde dwalingen van *Agricola*. Laat ons zien of wy die verwerde Leerstukken in orden kunnen schikken.

In 't be-
gin van
't II.
Deel.

HET X. HOOFTSTUK.

De Leeringen der Antinomianen in haar rang en ordre opgesteld.

XXI. **D**E voornaamste dwaling der *Antinomianen* is aangaande de Wet, wiens gebruik zy wederstreven onder 't N. T. , waar van zy de naam hebben , die ze verdienen. Want zy willen niet dat de Wet , welke gegeven is in 't O. T. de Gelovige onder 't N. T. zoude verbinden, of dat men die zal verkondigen , 't zy tot overtuiging en betoog der zonde , of tot

C 3 deug-

deugden en plichten , als te doen uit het Gebod van dezelve. Namentlijk Christus zelve en zijn Geest is de Wet der Gelovige. Moses is niet der Christenen Leeraar , maar Christus , die alles voor ons voldaan , en de Wet vervult heeft. En dieshalven is een Christen vrygemaakt van de bedreiging en vreeze der Wet , die met het Gelove niet en besta. En zelf de heiligmaking erkent de Wet niet als een regel. Maar indien 'er eenige onderwerping eens Christens aan de Wet ware , dat zoude zijn ten opzichte van het vleesch , dat is van den ouden mensch , niet van den nieuwen.

Ziet
Rhetor-
fort in 't
gezegde
Boek,
pag. 5. 7.
13. 16.
28. 68.
117.
119.
136.

XXII. Wegens het Verbond der Wet en des Evangeliums , en beider onderscheid hebben zy verscheide Leer-stukken. Want zy meenen dat dit in *doen* en *niet doen* bestaat. Als of iets te doen , niet dan tot het Werk-Verbond behoorde ? en in het Evangelium geen menschelijke daaden in aanmerking quamen ; welke hoedanig die hier zy , alhoewel wy alleen door het Gelove gerechtveerdigt worden , elders tegens de Papisten betoogt is. Derhal-

halven willen zy, dat het *Evangelium* geenzints voorwaardig is. Ten aanzien van belofte gedaan aan ware Godzaligheid of Gelove (in wat zin de Rechtzinnige dat wel leeren word elders aangewesen) zo verre dat zy geschreven hebben, ja indien gy al niet en geloofst, God zal getrouw blyven, en hy kan niet loochenen, dat hy uw Verlosser is. En dat de Gereformeerde zijn verdiensten-Kramers, niet veel beter dan de Papisten, of zy s'choon hun gevoelen recht volgens de schriften uit leggen. Ja ook behaagten niet zeer de naam van genade-Verbond, beschuldigende stilzwygens den H. Geest, dat hy een al te wettische naam hebbe gebruikt tot vooroordeel tegens de vrye genade. Hier van daan die woorden, *in dien gerechtigheid en leven ons gegeven worden uit verdrag, ook uit louter Evangelische voorwaarden, en met enkele, vrye, onvermengde genade Christi in ons werken, dan zoude het leven door ons gekocht worden, en niet gekogt zijn voor ons.* Voorts zy meenen dat dit Testament of Verbond der genade, hoedanig dat zy, even zo eeuwig is als de verkiezing, en dat het is opgerecht niet met ons, maar

Joh. III.

36, Heb.

VI. 10.

XII. 14.

I. Thes.

I. 6. 7.

met Christus voor ons. Namentlijk dewyl hy belooft heeft voor de zonden te betalen, 't Verbond der werken op zich genomen hebbende, door een zeker verdrag, dat in eisch en beding zoude bestaan, heeft hy te gelijk voor de Gelovige het Verbond der genade aangegaan met den Vader, waar door hy toegezegd heeft, dat hy alles zoude volbrengen, wat nodig was om hun Zaligheid te wege te brengen; en wel zo, dat zy zich in de uitvoering alleen lydende hadden, en hun Zaligheid aan Christus bevelende, gerust en stil leefden, en geloofden dat de Zaligmaker voor hen alles verricht had. Nu dit verdrag, gelijk ik zie by de gematigste uitleggers der Antinomiansche stelling, zeggen zy te zijn *den Raad des Vredes tusschen*

Zach. XI. God en de Spruite.

13. Rbe-
zorf pag.

9. 29.

50. 128.

129.

XXIII. *De Openbaring van dien Raad* en dat Verbond was geschied voor of na de Komst van Christus. Voor dezelve bestond die in de belofte des Messiaë tot Zaligheid der uitverkorene. Nu boven dese belofte was ingevoert een *Verbond*, dat zy *Priesterlijk* noemen, en zo onderscheiden (niet alleen in huis-

huishouding) van het N. T. als verscheiden, inzonderheid om dat dit niet voorwaardig is, gelijk het eerste was, zo nochtans dat die zelve Zaligmakende goederen aan de Vaderen toequamen. Hier om zeggen zy, dat de besnydenis een teken was niet eigentlijk van 't Verbond der genade, maar van het Priesterlijk Verbond, dat de Gelovige des O. T. geleest hebben onder de noch niet vervulde Wet, in dienstbaarheid, gedreven zijnde door den Geest der dienstbaarheid, op datze merkten op de Letter der Wet, onderworpen waren aan 't volbrengen der voorwaarden, en door beloften en dreigementen gedrongen wierden tot de Plichten, recht anders als geschied in 't N. T. Derhalven keuren zy dit quaad in de Rechtzinnige, dat die volgens hun grondbeginzelen willen werken in 't N. T., gelijk onder 't O. T., wanneer God op de weg tot verzoening, en noch niet verzoent was, en dat men noch iets moest doen door offeren, vasten, bidden en gehoorzaamen, om verzoening en vrede te erlangen. Dus gevoelen zy,

C 5

ver-

verwerrende de dwaling der Joden met de waare voogdy-staat der Vadersen.

Ziet
Rhetorf.
69. 136.
ex
Hoornb.
Summ.
Controv.
Lib. IX.
p. 110.

XXIV. Hier uit vloeide de Leere van de *Staat der Vadersen onder 't O. T. of Priesterlijk Verbond*. Want overmits zy waren onder de Wet, aan welke noch niet was genoeg gedaan door Christus, zo gevoelen de Antinomianen, dat hen geen waare, eigentlijke, volmaakte en daadelijke quyttschelding der zonden gegeven is. Te weten God zag in de Gelovige zelf doen noch zonde, voor welke noch dagelijks vervolgende offeranden moesten geslacht worden; en zy hadden alzo geen vrede der Ziel, noch een gestilde conscientie; ja zy bleven eerder onder de Toorn, Vloek, Wolke, om dat aan het Werk-Verbond door de Messias noch niet betaalt was.

Ziet
Taylor
Levens-
regel. Ga-
tale.
Gods Eye
on Israël,
Rhetorf.
p. 15.
Hoornb.
L. c. p.
828.

XXV. Verder Christus had in de volheid des tyds voor de zonden vol-
daan. Maartot *voldoening* vereischen zy,
dat niet alleen de schuld met de straffe
op Christus zy overgebracht, maar dat
ook de zonde zelf, of de ongerechtig-
heid met het misdryf op hem daadelyk
gelegd

gelegd zy, en hy gehouden als een overtreder. Tot deze meening verdraaiden zy de plaatzen, Jes LIII. 5. 6. 2. Cor. 5. 21. Als of Christus anderzints dan door toerekening en rechterlyk oordeel een schuldenaar haad konnen worden, ja liever waarlyk en eigentlyk een zondaar of overtreder had konnen werde gezegt. Namentlyk zo leerden zy, om te beter de conscientie der zonde en droefheid over de zonde weg te nemen. Waarlyk dit zyn wonderfpreuken, die ymand vergeefs zoekt te verſchoonen of te verzachten. Want hier geld geen verſchoning, ten zy de ſpreekwyzen alleen van de ſchuld en ſtraffe verſtaan werden, en der zelve overmaatige raauwheid werde erkent. Zal dan eindelyk met een zin, die aan de woorden is opgedrongen, dat gezegt worden, 't geene derzelve Autheuren loochenen? Want wat? dus hebben zy geſproken, *God heeft op Christus gelegd, niet alleen het verdiende der zonde, en de ſchuld, maar ook de ongerechtigheid zelf, God heeft Christum alzo waarlyk een zondaar gemaakt, als het ſchepzel zelf is. Ziet Rhetorſ. p. 18. Hoornb. L. C. p. 814. D. Williams*

XXVI. Voortszy hebben de voldoening gelyk ook de verloffing algemeen gestelt, genoegzaam tegens die stelling, dat de zonden op Cristus overgedragen en weggenomen zijn, want de zonden zijn niet weggenomen van alle. Nochtans dat moesten ze leeren, om de menschen te doen verzekert zijn, dat Christus hun Zaligmaker is, niet uit voorwaarde of voorgaande merkteken, dat zy in zich boven andere bevinden, en byzonderlyk het gelove, dat op Christus gericht is. Ja zy willen, dat yder mensch zo haast als hy 't Evangelium hoort zich Christum zal toeeigenen, verwerpende de onderscheiding des geloofs in dat van aankleving en blaarblykelykheid. Dit deden ook de Libterynen als *Calvinus* aantekent in het Tractaat, dat hy tegens de zelve heeft geschreven. Derhalven willen zy dat een mensch tot zijn zekertheid niets moet doen, als de verloffing die door Cristus geschied is tot zich te brengen en toe te passen, op de wyze van een gave, die in 't algemeen voorgestelt en uitgedeelt is. Want volgens hen heeft de mensch geen beter

ter weg tot kennis van zijn gemeenschap met Cristus, dan dat hy uit de algemeene aanbieding absoluut en volstrektelyk besluite, dat hy de zyne is, en dat hy alzo zonder eenige andere voorwaarde, of voorgaende daed Christum aanneme, gelyk hy in het woord aan alle en abtolut is aangeboden, Alhoewel'er hedensdaags geleerde Mannen zijn, die Crisp den Vlagvoerder der Antinomiaanen pogen te verschoonen. Maar zy disputeren te gelyk hevig tegens de algemeenheid van Christi voldoening, onder welke is die uitnemende man en dappere Tegenstander der Baxterianery, die met lof moet genoemd worden, *D. S. Chauncy*, in het *Boek Doctrine according te Godlines.*

XXVII. Voorts met het leerstuk van de oplegging der zonde op Jesus de Borge waren andere t'zamengeschaakt. Namentlyk dat de zonden op Christus ten tyde van zijn lyden geworpen waren, want te vooren onder het O. T. lagen zy noch op de Vaderen, alhoewel die tot de verkiezing behoorden, en niet zouden verdoemt worden; daar na dat de zonde zo op Christus waren

Ziet
Hoornb.
L. citato.
p. 813.

p. 253.
en wyde
loopiger
Tract.
Neonomianism.
Numas-
ked.

ren geworpen, dat de uitverkorene op-
 hielden zondaars te zijn, als zijnde be-
 vryd van zonden: voornamentlyk dewyl
 hun misdaden, de verzoening geschied
 zijnde, weggenomen waaren; eindelyk,
 gelyk Christus onze ongerechtigheden
 gedragen geeft, zo was hy zelve om die
 ongerechtigheden afgescheiden van
 God, en God van Christus, en deze Staat
 duurde zo lange, als Christus onder de
 zonde was, en wel zo, dat door de verry-
 zenis Christi toegang tot God herhaalt,
 en zijn Zoonschap hem op een byzonde-
 re wyze vernieuwt wierd. Zo sprak
 Docter Crisp. Dog dat heeft wederom
 een geleerd Man gezocht te verzachten;
 maar de woorden van Crisp schynen te
 hard dan datze inschikking verdienen.
 Want wie kan hem dulden die segt, *alle*
verfoeyelyke onreinigheid van onze nature is
op Christus geleght, en wel zo dat hy in die
Staat was, is welke God afkeer van hem had-
de, om de zonde, die hy droeg.

By D.
 Willsams
 in de
 aange-
 haalde
 plaats p.
 27.

XXVIII. En uit dit alles volgde een
 zeer ongerymde Leere van den Staat
 der uitverkorene menschen ook voor de be-
 keering. Namentlijk gelijk in 't O. T.
 de

de Vaderen onder de schuld bleven , zo was 'er na dat de verzoening verricht was , een volmaakte vergeving der zonden geschied : want het is een waare quydschelding, dat God oordeelt dat de zonde geboet, en aan zijn rechtveerdigheid genoeg gedaan is, zo dat die Zalig zullen worden daar na niet meer zijn onder de schuld , maar onder een volmaakte vergeving , alhoewel noch niet geopenbaart , en dat waarlijk kan gezegt worden, dat zelf aan de onherborene de zonden vergeven zijn. Te weten Paulushandelt niet als van de rechtveerdigmaking aan 't geweten, die men ook zonder de werken als merktekenen hebben moet.

XXIX. Daar na zeggen zy volgens verwisseling , gelijk Christus geweest is, 't geene wy waren , zo zijn wy, dat hy is. Zo dat Christus niet zo volmaakt rechtveerdig is , of wy zijn ook even volmaakt. Want gelijk Christus geworden is onze overtreding en ongerechtigheid zelf , zo zijn wy wederom geworden zijn gerechtigheid , waar door wy, de zonden vergeven en gantsche-lijk weggenomen zijnde , even volmaakt

Wil-

liams p.

1. Rhe-

torf. p.

19. 22.

82. 86.

maakt in heiligheid voor God verschy-
nen, en zo dat de Kerke geen vlek
noch onvolmaaktheden en heeft. Wat
zeg ik? De uitverkorene zijn ook ge-
rechtveerdigt van de tyd van Christi
lyden, gelijk doen hun zonden weg-
genomen en als vernietigt zijn; en hun
staat word niet verandert ten aanzien
van de rechtveerdigmaking voor God,
wanneer zy tot Christum geroepen
worden, zo dat men valschelijk een on-
derscheiding zoude maken tusschen
Gods liefde van wel willen en van wel-
gefallen, welke laatste alleen zoude be-
ginnen na het geschonken gelove.
Want dus spreken zy. Ziet *Rbetorf. Sur-
vey* p. 20. *Williams* p. 32.

XXX. Wegens de Bekeering heb-
ben zy niet minder vreemde stellingen
uit hun gronden. Want zy willen niet
dat een mensch door de Wet van
zonden zal werden overtuigt, ver-
schrikt, en door gevoel van elende
tot Christus gedreven, verwerpen-
de te recht voorbereidingen ter be-
keering, maar stellende die qualijk
op de rekening der Rechtzinnige.
Hier om willen zy dat het Evange-
lium

lium van dat de zonde vergeven is, den zondaaren word aangeboden, en straks geeischt, niet smerten over de zonde, en vernederingen der waare boetvaardigheid, maar het Gelove in Christus, en wel van zelf-bewuste verzekering. Want, zeggen zy, zondaaren als zondaaren behooren tot Christus; hy word hen als zondaaren aangeboden in 't Evangelium; niemand kan al te haastig in Christus geloven; niets verhindert dan ongelovigheid; de weg is geopent om tot Christus te naderen voor wat zondaaren het zyn, ook die branden in de begeerlijkheden der zonde, en booze lusten des vleeschs zelve, zonder vernedering en droefheid. Die iets anders hier vereischt tot aanneming van Christus, is een huurling, en verwacht de genade als een loon.

XXXI. Dat het Gelove gegeven word door een Krachtige roeping, erkennen zy, maar zy hebben geen zin in de daad des Geloofs te onderscheiden in een uitgaande en vergewiste, of van aankleving en klaarblykelijkheid. Want zy willen dat de Nature des Geloofs bestaat in een toestemming

Ziet

Rhetorf.

p. 3. 4.

Hoornb.

5. Con-

trov. p.

816.

Williams

p. 68.

D

des

des Evangeliums met een vergewift
gevoelen en vast besluit, dat wy aan
Christus toebehooren, en de zonden
ons vergeven zijn. 't Is namentlijk een
wedergalm van het herte, andwoor-
dende op de stemme van de Geest en
het Woord der genade. Want de Geest
en het Woord zegt, de zonden zijn
u vergeven: en hier om zegt het Ge-
love, myn zonden zijn vergeven, om
datze eertijds op Christus geworpen
zijn. Dien volgens willen zy niet dat
het Gelove op de wyze van een instru-
ment tot de vereeniging met Christus
zoude medewerken, maar dat het op
de vereeniging volgt, en gelooft, dat
die geschied is. Te weten het Gelo-
ve verworpen hebbende als een voor-
waarde (hoedanig de Pelagiaans-Ge-
zinde dryvers der algemeene genade
dat aanmerken) zo verwerpen zy dat
ook als een instrument, in welke op-
zicht de Rechtzinnige dat hier bevat-
ten. Jazy komen zo verre, dat zy het
Gelove beschryven door een zelf-be-
wuste zekerheid en toepassing der God-
delijke genade zonder twyffeling,
volgens de nature van het Evange-
lium,

lium, en dat aan elk zondaar aanbieden en aanprijzen, straks te oeffenen, zonder droetheid over de zonde, en een verbryzelt herte door de Wet en 't Evangelium. Namentlijk men moet in 't Evangelium niets doen, op dat wy iets zouden ontfangen. Ja zy willen zomtyds, dat het Gelove is alleen een daad des Evangeliums, welke een

Ziet hier van meerder by Rhetorf. p.

49. 140. 148.

Hoornb.

S. Controv. p.

116.

117.

118.

Williams

pag. 60.

XXXII. Wat aangaat de *Rechtveerdigmaking*, die door het Gelove geschied, zy geloven, of dat die van eeuwigheid is geweest, of gebeurt is, wanneer Christus de zonde, volgens den eeuwigen Raad des vredes, verzoent heeft. Hier om ontkennen zy, dat het Gelove daar toe als een instrument medewerkt, zy willen, dat het Gelove door een vergewiste daad die wel daad slechts aan de Ziele toepast. Namentlijk zy vlieden hier alle bevatting van eenige voorwaarde, en wy mede, genomen in een Arminiaansche en Pelagiaansche zin. Dieshalven onderscheiden zy tusschen de Oeffening en Be-

kentmaking der rechtveerdigmakinge. Want de rechtveerdigmaking was geoeffent voor het Gelove, en zelf de uitverkoren mensch noch een zondaar zijnde, is gerechtveerdigt in den Staat der zonde, eer hy gelooft, volgens het vonnis, dat aan Christi Kruis is uitgesproken. Maar de verrichte Rechtveerdigmaking word geopenbaart aan de consciencie door het Gelove, en zo haast den mensch gelooft. Hier om zeggen zy, *wy geloven niet, op dat wy zonden gerectveerdigt worden, maar wy geloven, na en om dat wy gerechtveerdigt zijn. 't Gelove rechtveerdigt alleen verklarender wyze, dat is, voor zo verre het Christi gerechtigheid openbaar maakt aan de gelovige. Derhalven is de kracht des Geloofs niet instrumenteel om de rechtveerdigmaking te verkrygen, maar tot verklaring van die alreede geschied, gegeven en geoeffent, maar verborgen is,*

Ziet
Hoornb.

L. C. p.

821.

822.

Williams

pag. 86.

Rhetorf.

pag. 197.

XXXIII. Uit deze grond-beginzelen zeggen zy, dat God de zonde in de uitverkorene niet en ziet, om dat ze geboet, verheven en weggenomen is; Voorts dat God om de zonde op zijn uitverkorene niet en kan toornig worden,

den, als zijnde die vernietigt in Christo; dat dit wel geschied is in 't O. T., wanneer de zonde noch overig was, maar niet in 't N. T. nu de verzoening geschied is; te weten vergeven zonde is als geen zonde, en zo weggedaan, als of die nooit geweest was. En dus zyn 'er grover Antinomianen geweest, welke zeiden, dat de gerechtveerdigde zondigden voor de menschen, ten aanzien van de Burgerlijke verkeerung, niet voor God, en ten opzichte van 't geweten; dat zy geen zonde hebben, noch iets dat strydig is tegens de Goddelijke Wet; dat 'er geen zonde des Geloofs meer en is, gaande zo een maatschappy aan met de Vry-Geesten; ja dat Christus even zo wel kan zondigen als een kind Gods.

XXXIV. Uit die zelve gronden loochenen zy, dat wy om de vergeving der zonden moeten *bidden*; zo dat Randal zeide, daar om te bidden was Godslarterlijk. Zy ontkennen, dat God om de zonden met mishagen de gelovige zoude tuchtigen, schoon uit een vaderlijke toorn; zy zeggen, dat de zonden aan Gods Kinderen geen nadeel

Ziet
Rhetorf.
p. 17. 24.
25. 26.
31. 32.
33. 47.
96. 102.
157.
161.
Gatak.
Traff.
Godsooge
over Is-
rael in de
voorrede.
den.

D 3

meer

meer kunnen toebrengeu, zo dat men daar om zoude moeten vreezen; zy willen niet, dat de Gelovige hun zonden zullen belyden, veel min met droefheid en verbryzeling des herten; de bekeering beschryven zy door een verandering des gemoeds, waar door wy niet meer zien op de Wet, maar op Christi Gerechtigheid; zy nemen het gevoel der zonden in ons weg, als of Christus dat met de zonde had weggenomen. En zo'er iets van de zonde in ons is, zy meenen dat is overgelaten, op dat'er stoffe en plaats tot oefening des Geloofs zy. Want de aard des Geloofs zoude zijn, niets van de zonde te gevoelen; dat fluit maar de oogen, steruogende op God en Christus de Verlosser.

Ziet
Rhetorf.
pag. 27.
33. 34.
26 96.
104. *Wisl-*
iams p.
155.
163.

XXXV. Ten aanzien van de *Heiligmaking*, verhoeden zy zeer, dat de zeden-Wet niet voor een regel van het Christen leven mogt gehouden worden. Want zy schaffen de Wet af, niet alleen in opzicht van de verdoemende, maar ook van verbindende kracht, zeggende, dat die beide niet van malkanderen afgezonderd kunnen worden. Ja zy looche-

loochenen ook, dat 'er in 't Evangelium verbindenissen tot Geboden met bygevoegde belofte zijn, dewyl dat op geenerley wyze voorwaardig is. Voorts rellē zy van een inwendige Wet des Geests; en zommige ontkennen, dat de mensch iets doet, vermits God en zijn Geest, of Christus door de Geest alies in allen werkt. Ten minsten itellen zy vast, dat het Gelove alleen de daad der Christenen is, zo dat zy hun leven niet moeten aanstellen als voor Gods aangezicht, maar zy moeten alleen door het Gelove met God leven en wandelen. Zo dat ymand valschelijk uit de heiligmaking of oeffening van goede werken de zekerheid van zijn genade-staat afneemt. Ja de dooding der zonde is niet gezuivert te worden van de zonden, en dat die van Gods aangezicht worden weggedaan, maar die misdaden weg te doen van ons gezicht of gevoel, en de oogen der Wereld, welke de gerechtigheid Christi heeft weggedaan van Gods aangezicht. Namentlijk dit is de Christelijke vryheyt.

Ziet
Rhetorf.
p. 30.
40. 41.
73. 75.
76. 81.
91. 101.
136. 151.
153. 155.
Aldaar
93. 96.

D 4

HET

HET XI. HOOFSTUK.

Godgeleerde in Engeland tegen de Antinomianen gepresen; hoe wel alle niet eeven opreght behandelt hebben; Baxter mispresen.

XXXVI. **E**N dit zy genoeg tot een Leer-Schetze der Antinomianen, zo als die uit haar grondbeginselen tot schrikkelyke dwalingen streckt. Waar toe dient het meer dingen van deze soorte op te haalen? Onder tusschen zijn de zinnelykheden der menschen te verwonderen, die vermaak hebben kunnen scheppen, of in wanschikelyke gevoelens, of in overmaatige spreekwyzen. Goede God! Waar toe vervalt niet een gemoed, dat aan zich zelve is overgegeven, en vryheid belooft aan de wereld, met misbruik van de genaden, de verlossing, en het allerheiligste Evangelium? Maar God heeft mannen in Engeland verwekt, die zich hier tegens stelden, verdedigende het rechtzinning gelove. Onder deze zijn *Taylor, Gataker, Burton, Burges, Clark, Ouwen, Rhetorjort*, Mannen die eenige lofspraaken verdient

dient hebben. Alhoewel niet buiten schuld zijn, die aanleiding hebben gegeven, en de gemoederen gaande gemaakt, om door een hevige tegenkating tot deze uittersten te vervallen. Want men kan niet loochenen, dat in Engeland gezondigt is van Mannen, aan welke dat geenzints betaamde, vermits zy afgeweken zijnde van de gronden der Hervorming, zuurdesseems van het *Pausdom* en *Arminianery*, op dat ik niet segge *Socinianery*, onder hun gelove en Religie hebben vermengt, als te zien is by *Honorius Reggius*. Zekerlyk dat hebben zommige Mannen niet geduld, die hoogelyk voor het *Pausdom* en de Pelagianen vreezende, uitriepen *vrye genade, vrye genade, geen verdiensten, geen verdiensten*. Alhoewel zy niet alle tot evengelyken steilten gekomen zijn.

In zyn
uitne-
mend
Boek van
de Staat
der En-
gelsche
Kerk.

XXXVII. En och of Engeland van deze *Papistryen*, en *Arminaaneryen* gezuivert was! Misschien zoude de *Antinomianery* daar al verstorven zijn. Maar bekend zijn de *Leer-Stukken* van Mannen, die de hoogste rang in de *Kerkelyke* orden hebben. Ja ook onlangs heeft *Baxter*, die van hen afweek, en van wiens mond by

na de gaantſche Stad Londe athing, uit de Algemeenheid der genade (hy had die geſchept uit de Schriften van de God-Geleerde van *Saumer*) begonnen een ander Ontwerp der Gods-Geleertheit te ſmeden, dan dat de Rechtzinnige behagen kan. Wy zien daar in de Leere van de Rechveerdigmaking verdorven, zo dat zy de kracht des geloofs, boetveerdigheid en gehoorzaamheid des Evangeliums op de zelve wyze tot Rechtveerdigmaking vereiſchte. Doch op dat hy mogte verkryge 't geen hy wilde, en echter niet t'eenemaal ſchynen het Gereformeerde geloove van Chriſti gerechtigheid verlaten te hebben, zo heeft hy dikwils de uitdrukkingen miſbruikt, gelyk hy nieuwigheid van ſpreekwyzen en onderscheidingen gevolgt heeft. Dus hoort gy daar van de vergeving der zonden te onderscheiden van de rechtveerdigmaking, dat die in Chriſto, deze in de gelovige menſch haar oorzaaken hebben; van een ver naamſte en ondergeſchikte, algemeen en byzondere, wettische en Evangelische gerechtigheid; van de Staat der vergetenheid; van ontslag der Wet;

van

van het volbrenge der voorwaarden des Evangeliums door degelovige, maar dat Christus de voorwaarden der wet vervult heeft; van het gelove ter rechtveerdigmaking gestrekt tot Christus als Koning, niet minder dan Hoogepriester; van 't gelove als een eigenlyk gezegde voorwaarde der regtveerdigmaking, niet als een instrument van de verdiensten Christi, daar toe gegeven, maar als voorwaarden vereischt van 't Evangelium, op dat de mensch zoude geregtveerdigt worden; van het voorwaardig verbond der regtveerdigmaking; van Christi toegerekende gerechtigheid, maar niet als in de uitwerking en weldaden, enz.

XXXVIII. Hier om heeft *Baxter* verdicht een viervoudige wyze, waar op Cristus onze gerechtigheid kan gezegt worden. 1. Om dat hy is de verdiende oorzaak van de vergeving der zonde, rechtveerdigmaking, aanneming tot kinderen, en het recht tot Heerlykheid; dat is, dewyl alleen door zijn voldoening en verdiensten de rechtveerdigmaking door 't Genade-verbond, tegens den vloek van de Wet der werken, verworven is. 2. Om dat hy is de
Wet-

Ziet
*A. Pit-
kar.*
*Tract. de
Harmon.*
*Pauli &
Jacobi*
*passim &
Joh.*
Broun. in
't Boek
the live
of Justifi-
cation,
Cap. XIII.

Wet-gever, Testament maker en Ge-
ver van de Vergeving en Rechtveer-
digmaking door een nieuw Verbond en
nieuwe Wet. 3. Om dat hy is het in-
vloeyende Hooft, Koning en Voor-
spraak, door wien de H. Geest gege-
ven is om ons Gode te Heiligen, en die
maakt, dat wy de voorwaarden van het
regtveerdigmakende Verbond opregte-
lyk volbrengen. 4. Om dat hy is de regt-
veerdige Rigter en Regtveerdigma-
ker der gelovige door gerichtsvonnis.
Voorts handelt hy veel van de *voorwaar-
de* tot rechtveerdigmaking volgens het
verbond der genade, verstaande op een
Armiaansche wyze een *machtgevende voor-
waarde*, welke zy een *vrywillige handeling*
wegens het toekomstige, van God de Wetge-
ver en Christus de Testament-maker, in de
nieuwe Wet, verbond en Testament verei-
scht, op dat uit der zelve volbrenging een
daadelyk recht tot de weldaad gestelt werde;
want anderzints is'er geen verbindenis noch
recht, eer dat de voorwaarde gebeurt. Zo
spreekt hy, niet lydende, dat het gelo-
ve in de rechtveerdigmaking word aan-
gemerkt by wyze van een instrument
(gelyk het is een aangryping van Chris-
tus)

tus) om die uit te werken of verkrygen, terwyl hy schuilholen in een Logische of Physische vittery van een eigentlyk gezegt instrument zoekt, als of hy de Gods-Geleerde niet en verstond. Verder hy wil, dat niet het gelove alleen een voorwaarde van de rechtveerdigmaking is, maar ook de Bekering, leerende, dat die van God even zo wel als het gelove gestelt is als een eigentlyke voorwaarde der rechtveerdigmaking; dat die niet minder is een voorwaarde van het verbond der genade, als het gelove is. Desgelyks handelt hy van de liefde Gods en Christi, en van de gehoorzaamheid der werken, om dat die het gelove zelf is, en deze uit het gelove vloeyt, zo als het Christus aanschouwt als Koning. En wanner Paulus tegenworpen wierd, redeneerende tegens de werken, zo andwoorde hy, *des Apostels oogmerk is te onder te brengen de Wet van Moses en de Leer-Stukken der Werken; derhalven dat hy voor had verdiensste alleen uit te sluiten, of werken, die als verdienstige begrepen wierden, en alzo daar toe gescheid, op dat zy door hun waardigheid de vergeving, zonder het bloed des Middelaars,*

*Dit is by laars, verweren. Waar deze dingen
Broun heen willen zien voorzichtige, die oog-
aldaar, gen, in't Voorhoofd hebben.*
pag. 195.

196.341.

347.353.

354.361.

363.395.

377.

HET XII. HOOFDSTUK.

*Antinomiaanen in Nederland, Pon-
tiaen van Hattens Leeringen.*

XXXIX. **M**Aar lange heeft En-
geland ons opge-
houden: alhoewel het noodzakelyk is
geweest, daar te vertoeven, op dat wy
het Beeld der Antinomaanery afmaal-
den, en deszelfs steilten aanwezen, waar
door onze Nederlanders van het gevaar
mogten gewaarschouwt worden. Ze-
kerlyk daar heen hollen veele te dezer
tyd, hard zijnde tegens die hen ver-
maanen. Laat ons hun raadslaagen en
Leer-Stukken beschryven, op dat wy
het oogmerk dezer Verhandeling er-
langen. Voor twintig jaaren was'er
ymand in Zeland, die in zijn jonkheid
van de Geestdryvers en Antinomiaan-
nen in Engeland verleid, en daar na
van een zwaarmoedigen geest ge-
drukt, als waare hy van God geleert
(zo

*Pontiaen
van Hat-
tem.*

(zo roemde hy in mijn by zijn) begon zulk een Wet-Bestryder te worden, dat hy in zijn Lessen schreef, zy waren weinig minder dan ongelovige, die stelden dat God een Wet had, welke hy van de menschen wilde volbragt hebben; die meenden, dat zy tot gehoorzaaming van die Wet verplicht waaren, die dat werk quaad, maar dit goed noemden. Sy te weten de Christenen zagen valschelyk op eenige Wet om daaden van gehoorzaamheid, en volbrenging van Gods geboden te verrichten. Voornamentlyk dewyl'er geen dienst Gods was, dan lydzzaamheid. Hier van daan die stellingen, te geloven in God den Vader is op hem te vertrouwen; in God beruften is verzadigt te zijn; in God verzadigt te zijn, is te wezen zonder verlangen en begeerte; doch die is onder de Begeerlykheid en verlochent der Schep- per, wien zijne daaden mishagen, of de daaden van zijn naasten, die acht, dat hy verbonden is om iets te doen; die meent, dat hy heiliger en beter zoude kunnen zijn, als hy is; die liever wilde gezond zijn dan ziek, ryk dan arm; al wie wilde, dat hy anders was als hy met 'er daad is; ja dat zijn dronken knecht

knecht nuchteren was ; die zich ver-
toort ; die treurt ; die iets berispt en
veroordeelt ; die berouw heeft ; die
begeeren zoude God meer te bemin-
nen , en hem meer te behagen ; ja
die meent , dat hy God iets schuldig is ,
doende zijn wille , of gehoorzamen-
de zijn bevelen , of acht , dat eenig
werk is Godsdienstig , of gehoorzaam-
heid , zo dat hy meent , dat het eene da-
delijk werk zoude zonde zijn , het an-
dere deugd.

XL. Dienvolgens gelijk hy genoeg-
zaam de zonde , om dat die niet in
daad , maar in staat zoude gelegen zijn ,
scheen te ontkennen , zo ook den toorn
Gods tegens de zonden , welk ymand
tegens eenige Wet zoude begaan heb-
ben. Ende alzo zeide hy , dat Jesus-
Christus de Middelaar genaamt word ,
niet om dat hy God hadde bevredigt ,
maar om dat hy in Gods naam ons
aangekondigt , en met zijn dood be-
vestigt had , dat wy God van eeuwigheid
behaagt hebben , en noit Vyanden zijn
geweest. Dat daar om het Gelove niet
anders en is , dan toestemming te geven
aan Chistus de Bode van deze zaak. En
der

halven dat het ongelovige en geen Christenen zijn, die waanen, dat zy onrechtverdige zijn, of andere als zy wesen moesten; noch dat een Christen zijn misdaden niet en moest belyden, dewyl zijn zonden hem zelf niet kunnen mithagen, 't en zy dat zijn werken hem behagen; hy moet liever denken, dat hy zelve nooit gezondigt heeft, vermits hy in zich zelve niet is, en dood, en geen oorzaak van eenige waare werking kan gezegt worden. Namentlyk daar wil hy heen, op dat hy met de Vrygeesten ontkenne de werkingen der tweede oorzaaken, en stelle dat God alleen alles in alle menschen werkt, die niet dan lydende zich zouden hebben.

XLI. En deze dingen hebben wy gehoort ook voor ons uitgelegt, maar met woorden, die nauwelyk dan de allerwanschikkelykste zin hadden. Derhalven gevraagd van mijn Amptgenooten, of een Christen niet verschuldigt was zijn zonden te belyden, en te zeggen, ik heb gezondigt, andwoorde hy, dat men zeggen moest, niet ik heb gezondigt, maar Ik heeft gezondigt. En als weder de vrage was,

E

Wat

wat dat IK was, 't geene gezondigt hadde? zeide hy, het vleesch. Maar wat is dat vleesch? zeiden wy. Waar op hy antwoorde, weten de Geleerde Mannen dat niet? 't geene de slachters vleesch heeten. Als of gy een Vrygeest van zijn Ikheid, of zondigende Ezel, of een Manicheer van zijn quaad beginzel had hooren spreken. Ja ook wanner ik in een bysondere t'zamen spreking aan hem vraagde, of hy een ziel had, en iets dede? zeide hy, hy wist dat niet, maar dit wist hy, dat God in hem werkte. Ja gevraagd zijnde, of God den mensch na zijn Beeld geschapen had, zeide hy, op dat hy niet gedwongen zoude worden om de oorspronk des quaads te erkennen, dat hy daar van onkundig was, en daar van niet en wilde oordeelen, op dat hy van God zelve niet oordeele, 't gene onbetamentlyk was. Wat zeg ik? Gevraagd zijnde of God den mensch geschapen had? herhaalde hy de zelve woorden, zo dat hy eindelyk genoodkaakt was te zeggen, deze mensch dit huis is in God, als of gy de Vrygeestery met de Spinosistery zaagt vergezellen.

XLII. Dit is het kort begryp van die beuzelachtige inbeeldingen, over welke,

ke, niet zonder een veelvoudige tegenstrydigheid t'zamengeflanft, wy ons verwondert hebben, wanneer die in 't jaar LXXX. aan het oordeel van onze *Faculteit* gestelt wierden. 'T en lust my niet andere dingen te verhaalen, stemmende mijn Amptgenooten daar in mede overeen, dat het zo verre van daan was, dat de *Leer-Stukken* van die *Man* rechtzinnig zoude zijn, dat zelf niet in eenige belydenis van wat *Sette* het zy, die maar *Christum* met den mond gelooft, zo veel valscheden t'zamengehoopt bevonden worden. En alzo verwonderden, wy ons dat zodanige *Sociniaansche*, *Antinomiaansche*, *Libertynsche*, *Godlooze*, *lasterlyke onzinnigheden*, verderfelyk te gelyk aan alle *waarheid*, en *Godzaligheid*, in 't herffen-bekken van eenig mensch, ik laten staan van een *Gereformeert belyder* of *Leeraar*, hadden kunnen vallen. En dus oordeelden wy, als wy dien *Man* viermaal eenige uuren lang zig hadden hooren verklaren. Wy hebben ook ons oordeel niet verandert, wanneer hy eenig zints zijn *Lessen* verbeterd had, waar toe hem verbeteringen ter hand stelden, die ik eerthalven zwyge, om dat het openbaar was, dat hy zijn taal

niet zijn gevoelen had verandert , en daar toe niet en konde gebragt worden, dat hy Herroepingen schreef, hebbende in onse tegenwoordigheid zelf beleden, dat zijn grond-beginselen ongekrukt in die verbeterde *Papieren*, gebleven waren. Derhalven is hy ook met het hoogste recht van de eerwaardige *Classis*, na dat van te voren een *Zeeuwfche Cætus* gehouden was, uit zijn stoel geworpen. Welke dingen ik (kundig, indien ymand, van die geheimen uit byzondere t'zamenfpraken) hier niet zoude verhaalen, 't en zy dat die Beroerder mijn Vaderland noch beroerde, en veele verleide, terwyl hy oogluikinge geniet van die gene, welkedeze godlooze Pogingen behoorden te verhinderen: ja't en zy hy 'er in Holland vond, welker begunftiging hy genoot, hebbende het eindelijk geoordeelt een werk van zijn voorzichtigheid te zijn, dat hy met de zo genoemde *Heebreen*, medegezellen, die hy al van zijn jeugd bemint had, de handen in een floeg.

HET

HET XIII. HOOFSTUK.

*Waerschouwinge tegen eenige nieuwe
Philosophien.*

XLIII. **M**Aar hoe vreeze ik, dat tot deze Sufferyen gereed zijn, of den weg baanen, die onlangs in hun *denkbeelden* gesien hebben, dat'er geen eigentlyk gezegde tweede oorzaken en zijn; dat liever God alles werkt; dat'er niets gebeurt als't geene God behaagt; dat valschelyk onderscheiden word de wille van Gods besluit en bevel; dat God niet meer verheerlykt-word door de deugden der Godzaligen dan door de zonden der Godloozen; dat'er in God niet is een rechtveerdigheid, zijn natuurlyke eigenschap om de zonden, welke de Goddelyke Majesteit beledigende zijn, te wreken, dewyl ook de zondigende Schepzels zodanige zijn hoedanige God wil, dat ze zijn; dat de verzoening daar in bestaat, dat ymand van de zonde door de Heiligmaking wederkeert tot Gods liefde, waar door aan de God-

E 3

de-

delyke rechtveerdigheid voldaan word; dat Christus geen Borge is geworden door opneming van de schuld; en dat het zelve niet konde geschieden; maar door belofte, waar door hy toegezegd heeft als borge van 't Testament, dat hy de zondaaren van de zonde en straffen zoude bevryden; dat hy dit doet, wanneer hy hen weder roept tot bekeering; dat hy daar om voor de zonde niet heeft konnnen betalen, en wat 'er meer andere Leer-Stukken zijn, afgeleid uit het spiegel der denkbeelden, maar die regelrecht tot grove Antinomiaanen vervoeren, indien wy iets zien.

HET XIV. HOOFDSTUK.

Aenmerckingen op de gevoelens van D. Vlack in zijn Eeuwig Evangelium.

XLIV. **O**Nlangs is 'er ook ymand geweest, die een *Eeuwig Evangelium* voorgevende verducht heeft, dat 'er onder 't N.T. van Christus een nieuwe Wet was gegeven, de Wet van

van Mosis en haair verplichting afgeschafft zijnde. De Summa der Leerstukken was, dat 'er geen verbond der werken opgerecht met Adam en was; dat die Wet-spreuken *die deze dingen doet zal door de zelve leven, en vervloekt is een ygelyk* enz. tot het verbond der genade onder 't O. T. moeten gebragt worden; dat men geen wettisch Huishouding moet begrypen, gelyk die tot noch toe van de Godsgeleerde bevat is; want de zeden-Wet was een verbond der genade, en geene verandering na de zonde van het Kalf geschied, dat Paulus door het woord Wet niets als de Leere des O. T. verstaat; dat deze afgeschafft zijnde door Christus een nieuwe Wet is gegeven, dat den Apostel maar loochent, dat de rechtveerdigmaking onder 't N. T. geschied gelyk in 't O. T. wanneer die gegeven wierd door de ceremonien en werken van Mosis Wet; dat daar om van de rechveerdigmaking des N. T. wel uitgesloten moesten worden de werken des O. T. of der oude Wet, maar niet die, welke waren onder het N. T. volgens de Wet Christi, Vruchten des H. Geests; dat het

Gelove rechtveerdigt zo als het een werk is; dat de vergeving der zonden moet onderscheiden worden van de rechtveerdigmaking; dat die op de Godloozen ziet, en geschied om de voldoening Christi, maar deze op de Godzaligen en Gelovigen; en dat die is uit de werken des N. T. en volgens de zelve; dat Christi gerechtigheid de onze niet word door toerekening; dat deze moet verstaan worden alleen met onymice by naamwisseling en ten aansien van de uitwerkingen, Indien Paulus schynt te wederspreken, dat men achten moet, dat hy uitsluit de werken gedaan in een Joodsche zin, zonder Christus, en genade des H. Geests door de krachten der vrye wil, en wel in deze tyd des Evangeliums, of de werken, welke bestaan in de waarneming der Moisaiche Plechtelikheden, die zekerlijk qualijk met het Evangelium wierden t'zamen gevoegt; dat daar om niet door de werken gerechtveerdigt te worden, by den Apostel was, bevryd te zijn van Moses Wct en de Joodsche gewoonten, zo dat de waare Godzaligheid en gerechtigheid in die
oefte-

oeffeningen niet meer en bestaat , of uit de zelve geschat werd ; maar dat die gezegt word gerechtveerdigt door het Gelove , die door het Gelove der belofte voor de Wet en voornamentlijk door het Gelove des Evangeliums , dat by uitnementheid Gelove genaemt word , word gerechtveerdigt. Welke dingen wy genoegzaam verstaan na een Arminiaansche en Baxteriaansche Antinomiaanerye te smaken. Maar die Schryver hebbende begunstigers en Leeraars is in zijn pogingen gestorven , alhoewel de dwalingen niet in alle gestorven zijn. Ik zal de Mannen niet noemen , met welker Kalf hy geploegtheeft , en welke het betaamt had , hem betere dingen te raden.

HET XV. HOOFTSTUK.

De geschiedenis van de Antinomiaanen Hebreen genaemt , beschreven.

XLV. **M**Aar de raadslagen en dwalingen van die menschen, welke de Antinomiaaneryen in Nederland hebben ingevoerd, moeten breder
E 5 afge-

afgemaalt worden. Want deze verleid van de Engelsche werre-Geeften, vol van zich zelve en zwanger van Hersfenschimmen, en niet toegelaten zijnde tot de Bediening des woords, om dat zy gelijk de muizen door eigen uitbrengen zich zelf verrieden, hebben straks hun Leer-Stukken in sluipvergaderingen verspreid. 't Begin was in Zeeland. Hier hebben zy voornamentlijk roemende de Hebreeuwse taal by ongeletterde Toehoorders (na de wyze der Vry-Geeften) zullende daar uit de Nederduitsche Overzetting verbeteren, en belovende verborgentheden te openbaaren, voor al begonnen te Propheteeren, aanpryzende de methode of verklaar-trant van de Heer Coccejus, op dat zy de begunstiging van veele mogten vinden. En daar na, dewyl zy deze grondslag gelegd vonden, dat de Vaderen des O. T. gebleven waren onder de schuld, en dat εφιας, dat is de volle quydschelding is een goed des N. T. (als zijnde Gods oordeel, dat de zonden der uitverkorene geboet zijn) hebben zy voortgegaan by na wat *Antinomianery* 'er is

By Calvi-
nus Lib.
cont. Li-
bertinos.

is in te scherpen, hitzende de gemoe-
deren der Toehoorders aan tegens de
Dienaaren des Woords. Namentlijk
die waaren noch *Leeraars der Wet*, ver-
duisterende den zin van Gods Woord;
zy Predikten de Wet, schoon haar
Huishouding en Bediening afgeichast
was, het Evangelium moest aange-
kondigt worden, 't welk een Pre-
diking is van de zonde als vernietigt
en van de geschiede vergeving aan
het Kruis; dit Evangelium alleen aan-
gebooden zijnde, moest men dat
straks geloven, ook met een vergewift
Gelove; dat alleen is de Godzaligheid,
en de oorzaak en beweegreden van
Godzaligheid. Maar wakende oogen
hebben gezien, van waar deze dingen
voortvloeyden, en waar heen zy strek-
ten, bysonderlijk, dewyl de opent-
lijke bediening van het woord, die in
gebruik was, met onwaardige laste-
ringen wierd doorgestrecken, als waa-
re die een werk der duisternis, die
niets dede tot de Christelijke onderwy-
zing, Gods Woord en t'zamenhang
niet uitleide, en de menschen tot
rechtveerdigheid der werken, op een
Paapsche wyze, verzond. Maar

XLVI. Maar eindelijk aangebragt en openbaar geworden zijnde wegens dwalingen en beroeringen van Republyk en Kerk, hebben zy de rechtveerdige gramschap der Overheden verdient. Derhalven zijn hun Belhamels gevlucht eerst na *Utrecht*, en van daar, niet toegelaten, maar wederlegt en verdreven zijnde, na *Leiden*, alwaar zy de gunsten van zommige ook Dienaaren, die de nieuwe Leer-Stukken al te veel beminden, ondervonden hebben. Hier ging het werk nu aan, wordende straks sluip-vergaderingen gehouden, en bedrogen de onvoorzichtige, uit dat slag van menschen, 't geene jeukerig van ooren is. Maar de voorzichtige hebben genoeg gezien waar dit heen liep, ook zijn de oogen geopent van die geene, welker gunsten gezogt en verkregen waren. Ja daar zijn ook klachten over deze ondernemingen gebragt aan de *Synode* van Zuid-Holland, waar op straks een besluit genomen wierd in 't jaar XCI. dat men de *Antinomiaansche raadslagen en gevoelens met alle beneerstiging moest wederstaan*. Hier door hadden de Kerken-Raaden, by-
zon.

zonderlijk die van Leiden, gezag en kracht, gelijk yver en vlyt, dewyl de Wet-beftryders (die zich vleiden met de hovaardige naam van *Hebreen*, uit eenigzintze, ten minsten voorgegevene en aangeprezene ervarentheid der Heilige taal, misschien letteren) in die Stad en nabuurige Kerken niet open hielden hun dwalingen voort te zetten, verachten de Bediening van het woord, en strooyende Boekjens onder het gemeene volk, door welke nieuwe *leidingen tot den Hemel*, voornamentlijk door de H Geest volgens het Evangelium, de huishouding en bediening der Wet te gelijk afgeschaft zijnde, aangeprezzen wierden.

XLVII. Weshalven wederom van de eerwaardige Classis een *Gravamen*, gelijk men het noemt, gebragt is tot de Synode in 't jaar XCII. op deze wyze. In zommige Kerken, behoorende tot onze opzicht, word bevonden de Leere van zommige menschen, die men *Hebreen* noemt. Want zy zeggen. I. Dat menten tyde des N. T. niet moet bidden om de vergeving der zonden, noch met droefheid over de zonde tot des Heeren H. Avondmaal naderen. II. Zy

Zy verachten de opentlijke bediening des woords, zeggende, datze niet weten, of wel de dienst, die onder ons geoeffent word, is de waare dienst, overeenkomstig met de instellingen van Christus en de Apostelen.

III. Zy houden sluip-vergaderingen tegens de Synodale besluiten, en spurven smaadredenen tegens de Dienaaren uit. De Synodus, alles wel overwogen zijnde, heeft de gevoelens van die menschen, die voor alle schadelijk zijn, verdoemt en geoordeelt, dat ten hoogsten noodzakelijk is tegens zodanige Leer-Stukken en aanslagen te waken, met grooter neerstigheid als te vooren, volgens de besluiten der voorgaande Synode, aanwendende de krachtigste middelen die gevonden kunnen worden. Derhalven heeft ook de Classis van Leiden gesterkt zijnde door dit oordeel der Synode haar plicht gedaan, hebbende insgelijks de macht der Magistraat aangezocht, waar door de Hoofden der t'zamenrotting uit de Stad verdreven zijn. En wanneer zy zich na s' Gravenhage begaven, en daar hun bezigheden vernieuwden, hebben zy daar met recht de zelve straffe ontfangen, gelijk wy in de *Handelingen* der Synode van 't jaar XCIII. en XCIV. lezen.

lezen. Want den Raad oordeelde na haar voorzichtigheid, dat de Leer-Stukken en voornemens van die menschen strekten tot beroering van Kerk en Republyk, en dat men alzo de beginzelen moest wederstaen, op dat het quaad als een Kanker niet verder mogt kruipen.

HET XVI. HOOFDSTUK.

Haer woelderyen en beroerten in Zeeland, dog wederstaen, van de Hooge Magten, en de opregte Leeraars.

XLVIII. **H**et dacht daar om geraden aan de Voorgangers der nieuwe factie weder na Zeeland te keeren, belovende zich gelukkiger tyden, en latende in Holland Aanhangers, die het begonnen werk na vermogen zouden bevorderen. En dat is niet traaglijk geschied, zo dat het vergif der *Antinomianery* ook in andere Steden uitgegoten is. Derhalven is het werk in *Zeeland* herhaalt, zijnde

de al aan hun zijde gebragt een Leeraar, die nu alreede een tyd lang met de CLASSIS van WALCHEREN te doen gehad hadde. En vrouwen zijn aangenomen tot Medegezellinnen (als Hutchinſonen, Dieren, Maximillen, Philumenen) op dat zy menſchen van alle ſoorte zouden aanlokken; daar ſtraks by quan P. N. H. een Geest-dryverſchen Roervink, die in gedrukte boekjens zijn onzinnigheden na de Antinomiaanſche, doch gematigder, Leer-Stukken van zijn vriend boog, op dat door aangegaan Verbond de vereenigde kracht ſterker zoude zijn. En hier van daan waren de rechtveerdige klachten der *Walcherſche Broederen* aan de DOORLUCHTIGSTE STAATEN in 't jaar XCIV. en de verordering der Opper-Machten tegens die Wer-Geesten van den 24. *Novembris*. Maar wanneer de Dienaaren niets ſcheenen te voordeeren zijn de klachten vernieuwt in 't
„ jaar XCV. Namentlijk daar wier-
„ den Godlooze en laſterlijke Leere-
„ ringen onder 't Volk verſpreid, en
„ zy kropen dagelijks voort en wief-
„ ſchen

„ schen aan, doelende, die Autheuren
„ waren, daar op, datze de Geretor-
„ meerde Religie door onbeschaam-
„ de lasteringen en dwalingen mog-
„ ten verderven, het gemeene volk
„ tot een ongebondene en Godlooze
„ levens-wyze verleiden, door hope
„ van ongestraftheid, ja ook met het
„ hoogste nadeel van de Republijk
„ Allermeeftom dat de sluip-vergade-
„ ringen opentlijk wierden gehou-
„ den, en de dwalingen, die eerst met
„ eenige beplaaftering of woorden-
„ verbloemingen bedekt waren, met
„ vollen monde geuit. Zy beweerden
„ doch, dat de Gelovige geen zonde
„ en hadden, of iets konden doen,
„ 't geene mishagde; ja dat de men-
„ schen Zalig zouden worden, wat gru-
„ weldaaden ook zy bedreven, indien
„ zy maar Christenen bleven; dat hun
„ kinderen de erf-zonde niet onder-
„ worpen waren; dat de Sacramen-
„ ten van yder een kunnen werden be-
„ dient; dat de weg der Zaligheid
„ zeer ruim is, en de Helle niet dan
„ voor de duivelen bereid; want die
„ gruwel-taal hadden zommige uitge-
F „ lapt.

Derhalven verzogten de Dienaaren ootmoediglijk, dat de Doorluchtige Staa- ten geliefden te denken op krachtiger middelen, alstot noch toe aangewend waren, door welke het voortkruipende quaad wierde tegengegaan.

XLIX. De HOOG-ACHT-BAARE OPPER-MACHTEN hebben op deze begeerten geandwoord, uitgevende een *besluit*, waar in zy qualijk nemen, dat hun Placcaaten wierden verydelt, en het quaad al gaande toenam. „ Derhalven ver- „ nieuwen zy niet alleen 't gehandel- „ de in 't jaar XCIV., maar zy beve- „ len ook dat de Officieren, en alle „ wie dit belaft is, met grooter naarf- „ tigheid zoude zorge dragen, dat het „ vastgestelde niet geschonden wierd, „ zullende rekenschap van hun ampt „ geven. En dewyl'er klachten waren „ aangebragt over een Dienaar, een „ begunstiger der *Antinomianen*, zo „ zijn door dat zelve Besluit de handen „ des Classis van Walcheren gesterkt „ om zyn bediening op te schorten. „ En de Ouderlingen, welke hy tot „ zyn begunstiging verleid had, zijn „ ook

„ ook gelast redenen te geven, waar
„ om zy de eisch van 't Claffis tot nu
„ toe niet hadden gehoorzaamt.
„ Voorts, op dat het onderscheid
„ tuffchen 't waare en valsche zoude
„ blyken, en openbaar zijn dat'er van
„ Hooft-Stukken van 't grootste ge-
„ wicht wierd gehandelt, zo wilden
„ de Doorluchtige Staaten de Dienaa-
„ ren vermaant hebben, dat zy Recht-
„ zinnige *Stellingen*, gericht tegens de
„ dwalingen, die gedoemt moesten
„ worden, zouden ontwerpen, wel-
„ ker onderschryving met recht van
„ de anders-gevoelende konde ge-
„ voordert worden.

L. Dit is geschied: maar't is zo ver-
re van daar geweest, dat zy zouden on-
dertekenen, dat zy liever *Tegenstellin-*
gen daar tegens aan gemaakt hebben,
scheldende, dat de *Stellingen* der Dienaa-
ren *gelijkvormiger waren aan de Trentsche*
Geloofs-regels, als aan het Rechtzinnige
Gereformeerde Gelove. Namentlijk de
Autheuren in de duisternis, en konden
het licht niet verdragen, het welke zo het
niet wierd aangesteken, ten minsten wierd
het meer ten toon gestelt of opgeheldert. *Fa*
F 2 hun

hun doelwit was de menschen ontvormt te houden, en te beroven van de waare Christelijke Religie, en van het heilzaam woord, dat de Zielen alleen tot God in Christo brengt, en aan hem door een waar Gelove verbind en vereenigt. En geen wonder, zy waren Leeraars der Wet, die niet wisten, wat zy zeiden of bevestigden, en sloten het Koningryk der Hemelen voor de menschen, en zelf niet ingaande verhinderden zy die ingaan zouden, strenge Meesters der consciëntien zijnde. Dus spraken zy, terwylze schreeuwden van vervolging, en van de hunne, als hadden die vervolging geleden.

HET XVII. HOOFTSTUK.

Valsche stellingen der Antinomianen uitgetrocken.

LI. **H**Et korp begryp dezer Tegenstellingen was.

„ I. Ik Gelove en belyde dat Christus door zijn Komst in de Wereld,
 „ dood en verryzenis enz. Volmaaktelijk voor my aan zijns Vaders gerechtigheid voldaan heeft, zo dat
 „ niets

„ niets van my, gelijk tot rechtveer-
„ digmaking, zo tot Zaligheid, kan
„ of moet gedaan worden. En dus ben
„ ik zeker, dat ik tot de verkiezing be-
„ hoore.

„ II. Ik Gelove, dat ik t'eenemaal
„ ben vrygemaakt van den vloek van
„ de Wet der werken en Huishou-
„ ding des O. T., en te gelijk onder-
„ worpen door het Evangelium aan
„ de Wet des Geloofs en der vryheid,
„ dat is aan de Geestelijke zin der
„ Wet, wiens geluid en Letter op
„ Sinai klonk door de bediening van
„ Moses, die door Gods Geest in myn
„ herte is geschreven.

„ III. Ik Gelove, dat ik met de uit-
„ verkorene en vrygekochte door de
„ verkondiging van het Evangelium
„ en de Wet der vryheid uitwendig,
„ en door de onwederstandelijke wer-
„ king des H. Geests inwendig tot
„ Christi gemeenschap uit de macht
„ des Satans geroepen ben.

„ IV. Ik Gelove, dat de wyze om
„ my tot Christuste brengen geweest
„ is de toeigening van het Evangeli-
„ sche getuigenis, byzonderlijk van
F 3 „ die

„ die waarheid, dat Christus voor my is
 „ gestorven en opgestaan, en dat ik
 „ daar door tot de weg van boetveer-
 „ digheid ben gebragt.

„ V. Ik Gelove, dat deze boetveer-
 „ digheid alleen oprecht is, welke
 „ vloeit uit het Gelove, waar door ik
 „ kenne, dat ik toebehoore; zijnde
 „ vergeefs verbryzeling des herten,
 „ of diergelijke geschiktheid vereischt
 „ tot dit Gelove.

„ VI. Want droefheid over de
 „ zonde, voor vergewist Gelove,
 „ heeft in Kain en Judas kunnen zijn,
 „ en alzo alle waare vernedering spruit
 „ uit het Evangelium en de verzekert-
 „ heid der barmhertigheid Gods, die
 „ aan't geweten openbaar is.

„ VII. Ik Gelove, alhoewel het
 „ Gelove niet allen is, dat yder een,
 „ wien Christus word angekondigt,
 „ niet alleen kan, maar ook moet gelo-
 „ ven, dat Christus niet slechts voor
 „ andere, maar ook voor hem gestor-
 „ ven is; en dat hy, die dit niet gelooft
 „ God leugenachtig maakt, een zeer
 „ groote en zwaare misdad, en die in
 „ deze dagen zeer gemeen is, en ver-
 „ dedigt word.

„ VIII. Ik

„ VIII. Ik Gelove, dat het Geloof,
„ waar door de Ziel met Christus word
„ vereenigt, enkelijk bestaat in een
„ (vergewiste) toestemming van het
„ Goddelijk getuigenis, dat God ons
„ het Leven gegeven heeft in en met zijn
„ Zoon.

„ IX. Ik Gelove, dat de vergeving
„ der zonden bestaat in een bekentma-
„ king, dat God van alle eeuwigheid
„ voorgenomen heeft, my om myn
„ misdaden niet te verderven, maar
„ van de zonden te genezen; en dat
„ daarom geen mijner zwakheden kan
„ of mag beletten mijn toegang tot
„ God door Christus, met vry-
„ heid.

„ X. Ja ik Gelove, dat het een
„ groote misdaad is, indien ik na de
„ Bekeering de overtredingen tegens
„ God, welke de Heere bedekt heeft,
„ en alzo niet meer en ziet, noch my
„ toerekent, dagelijks voor mijn oogen
„ stelde, en bad, dat hy my de gerech-
„ tigheid Christi wilde schenken.

„ XI. Alhoewel ik bewust ben van
„ de swakheden myns geloofs, moet
„ ik echter, schoon die vergeven zijn,

„ dezelve belyden, en vergeving bid-
„ den, begeerende, dat hy om myn
„ Struickelingen de vertroosting in
„ hem, en de hope op hem, niet en
„ wederhoude, om te erlangen myn
„ *erffenisse*, dat is *de bekeering des naas-*
„ *ten*.

„ XII. Ik Gelove, dat de weg tot
„ voortgang der heiligmaking, en om
„ *Christi bewegingen* te oeffenen, is zich
„ van de rechtvaardigmaking, zonder
„ de werken, meer en meer zeker te
„ maken.

„ XIII. En daarom, dat het een Pef-
„ tige Leere voor allen is, dat wy iets
„ kunnen doen om die verzekerdheid
„ te verkrygen.

„ XIV. Want alle werk, hoe schoon
„ het is, dat voor de verzekerdheid
„ des Geloofs gaat, en kan God niet
„ behagen.

„ XV. Ja ik Gelove dat 'er geen an-
„ der middel is, om de begeerlijkhe-
„ den des vleeschs te overmeesteren,
„ en door den Geest de zondige wer-
„ kingen des lichaams te dooden, en
„ Gode te leven, als deze volle verze-
„ kertheid des Geloofs, zo dat die
„ een

„ een vernieuwing van de dagelijkse
„ bekeering is.

„ XVI. Ik Gelove, dat bidden al-
„ toos myn plicht is, om dat ik den
„ Geest der gebeden hebbe. Maar tot
„ deze moet ik toetreden met vryheid
„ alleen als een Zoon, en onderstellen-
„ de met dankzegging, dat alle din-
„ gen my in Christo ten leven ge-
„ schonken zijn, om dat te begeeren
„ 't geene Christus verworven heeft,
„ dat is, de bekeering der Heide-
„ nen.

„ XVII. Ik Gelove, dat alle ziele
„ aan de Hoogste Machten onderwor-
„ pen is in Borgerlijke zaken, om der
„ conscientie wille; maar te gelijk, dat
„ het den Kerkelijken niet geoorlooft
„ is de macht der Overheid te mis-
„ bruiken tot uitvoering van quade
„ driten, die met den schoonen naam
„ van Yver genoemd worden. Dewyl
„ hun wapenen geestelijk moeten zijn,
„ en het hen niet betaamt over 't Erf-
„ deel des Heeren te heerschen.

„ XVIII. Alhoewel het ordens-
„ halven nuttig is, dat zommige met de
„ naam van Leeraars het ampt van het

F 5

„ woord

„ woord te Prediken en de Sacramen-
 „ ten te bedienen, bekleden, 't is ech-
 „ ter 't recht en plicht van yder byzon-
 „ der 't zy man 't zy vrouwe het
 „ Evangelium te Prediken, Catachi-
 „ zeeren, het woord Gods in t'zamen-
 „ hang en grond-waarheden uit te
 „ leggen, tot's naaften stichting; zo
 „ dat het b. v. aan Moses niet vry staat,
 „ wanneer *Eldad, Medad* en *Mirjam*
 „ Propheteeren, eenige verhindering
 „ voor te werpen, na *Joëls* voorzeg-
 „ ging cap. 11. 28.

„ XIX. Ik Gelove, dat niemand tot
 „ het H. Avondmaal mag naderen als
 „ tot een treurspelig schouw-tooneel
 „ van Gods Toorn, met zuchting en
 „ smeeking; maar met dankzegging,
 „ zo dat het niemand geoorlooft is te
 „ treden tot deze Tafel als hem, die
 „ met een Evangelische blydschap zich
 „ daar van verzekert houd, dat hy uit-
 „ verkoren en geroepen is.

„ XX. Ik erkenne, dat God door
 „ Christi bloed, my niet alleen den
 „ weg tot den Hemel heeft geopent,
 „ en gemakkelijk gemaakt; maar dat
 „ hy my ook door den H. Geest daar op

„ ge-

„ gestelt heeft. 't Is ondertusschen be-
„ droeft, dat die, welke deze waar-
„ heid aan hun medemenschen Lee-
„ ren, en die door het Gelove ten
„ Hemel zoeken te leiden van de yve-
„ raars voor de Wet bittere vervol-
„ gingen lyden; zo dat de rechtveer-
„ dige wel zekerlijk, maar nauwe-
„ lijks Zalig worden, dat is Christi
„ Koningryk door bekeering van de
„ Ziel huns naasten innemen.

HET XVIII. HOOFDSTUK.

*Het geheym van de Leere der Antino-
misten, ontdekt.*

LII. **D**It is de summa der Leer-
Stukken, die wy uit XVI.
articulen vergadert hebben. Met wat
regt nu wy meenen, dat die dezelve zijn,
of evengelyk met die, welke de Anti-
nomianen, 't zy in Duitsland, 't zy in
Engeland verspreid hebben, kan elk
zien uit het vooren gegeven ontwerp.
En gy sult de geheimen niet genoeg-
zaam verstaan, 't en zy gy een sleutel
gebruikt, welken wy, de dwalingen
der-

92 *Historische Verhandeling*
der *Antinomianery* afschilderende, ge-
geven hebben. Zo dat in *slaapwiegende*
en oversuikerde worden niet en moeten
bedriegen. En zy zullen niet bedrie-
gen, wanneer men voorzichtiglyk
verstaat *wat slang 'er onder dat loof*
schnilt.

LIII. En gewisselyk dat zal meer
openbaar zijn, indien hy hoort de zeer
opgeblazen woorden hunner navol-
gers, *brennende de razerny der Leerlingen*
uit het stilzwygen der Meesters, wanneer
zy Prediken op de daken, 't geen ze behoort
hoort hebben in de slaapkameren, gelyk
Hieronymus zoude zeggen; indien gy
die boekjens leeft, welke ongeletterde
geschreven hebben, mannen uit het ge-
ringste slag van volk, ook stoute wyven,
waarlyk vol van onbeschoftheid en tal-
meryen, maar behelzende ten hoogsten
onwaardige Lasteringen tegens de
Dienaaren, de Herders der Schaapen,
gelyk ook alle soorte van droomeryen.
„ De summa is: Het verbond des
„ Zoons met den Vader, en de ge-
„ hoorzaamheid, welke hy volgens
„ dien aan de Wet beweezen heeft,
„ is de voornaamste en eenigste artikel
des

„ des geloofs. Geene der Wetten, die
„ op Sinai gegeven zijn, gaat ons aan.
„ De Leere des O. T. was Letter geen
„ Geest. De Wet afgeschaff, zijnde,
„ moet de Godzaligheid of liefde
„ Gods geleert werden, niet uit de
„ Wet, maar uit de eigenschappen
„ Gods, die geopenbaart zijn in Chris-
„ to. Onze Godsdienst bestaat alleen in
„ de beschouwing der waarheid, en
„ verlustiging in den Evangelio. On-
„ ze Godzaligheid is niets dan een ver-
„ genoegde berusting in God. Qua-
„ lyk worden Christenen verbonden
„ aan het Jok van goede werken. Men
„ moet alleen door het gelove leven.
„ Alle droefheid en vreeze, die uit de
„ Wet geschept is, zy uit en verre van
„ Christenen. Verlossing is wegne-
„ ming van alle vreeze, angst, droef-
„ heid en bekommering. Valschelyk
„ word de Wet tot bekeering Ge-
„ predikt, gelyk qualyk aangeraden
„ word als een weg om Christus aan te
„ nemen, de boetveerdigheid, gevoel
„ van de zonde, verbryzeling des her-
„ ten uit wettische overtuiging. De
„ beloften Gods zijn gegeven aan zon-
„ daaren als zodanige, en moeten toe-
„ gepast

„ gepast worden zo haast men die
„ hoort. Hier boetveerdigheid te
„ voorderen is Pausdom. Het Evange-
„ lium van de gedaane vergeving moet
„ allen aangekondigt worden; alle
„ moeten gelooven op straffe der ver-
„ doemenisse, dat God in Christo met
„ de zondaren verzoent is, want
„ Christus is voor alle gestorven, om
„ dat getuigenis de gantsche wereld
„ aan te kondigen. Die om vergeving
„ der zonde bid, loochent dat Christus
„ voor de zonden geleden heeft. De
„ vergeving, die aan het kruis geschied
„ is, word door het gelove maar toege-
„ past tot gevoel. Adams zonde geboet
„ zijnde, worden zelfs de kinderen
„ niet in erf-zonden geboren. Geheu-
„ genis der zonde met droetheid stryd
„ tegens het gelove, waar door de
„ vergeving der zonde openbaar ge-
„ maakt word. Een Christen kan zich
„ niet aanmerken gelyk hy in hem zel-
„ ven een zondaar is, of zo als hy een ge-
„ lovige is in Christo. Die twyffelt
„ aan de vergeving, die hem geschied
„ is, is niet gelovig, maar ongelo-
„ vig, vermits hy twyffelt aan de vol-
„ doe-

„ doening Christi. Die daar aan
„ twyffelt, kan Christum niet be-
„ lyden, bidden, tot het Heilig A-
„ vondmaal gaan. Daar is geen an-
„ dere Heiligmaking, wedergeboor-
„ te of Kruiciging des vleeschs, dan
„ die geschied is in Christo. Ja wan-
„ neer ik zondige, ik Gelove maar in
„ Christum, die de zonden wegge-
„ nomen heeft. In de Gelovige zijn
„ niets overig dan vruchten der zon-
„ de. Iets te doen tot de Zaligheid en
„ die te werken, is zeer quaad en die
„ te willen verdienen. Het eene noo-
„ dige tot de Zaligheid is het Geloof.
„ Uit de Wet Gods is 'er geen verbin-
„ denis tot goede werken, die volgen
„ maar het Gelove des Evangeliums.
„ 't Is een Christen mensch die Gelo-
„ vig is niet geoorlooft van God tyde-
„ lijke goederen te begeeren. Hy moet
„ voor Geestelijke dingen alleen dan-
„ ken, en alzo niet bidden. Vergeefs
„ zijn de algemeene vastingen, en ge-
„ bodene dagen van verootmoediging.
En eindelijk word dit alles besloten
met smaadreden ten tegens de opentlijke
For-

Formulieren, tegens de Schoolen, tegens de Leermeefters, tegens de Dienaaren, als waaren zy *Wet-Leeraars*, *Pharifeen*, *Papiften*, *Verdervers des woords*, dewyl zy niet als maar eenige brokken uitdeelen, onthoudende den Gelovigen de vaste spyze, *Huurlingen*, *Dienaaren des Duivels*, welker dienst onnut is om eenig mensch te bekeeren, *Vervolgers der Gelovigen*, die hun ampt en plicht in de broederen te leeren en ongelovige te bekeeren niet volbrengen. Namentlijk dit is te gelijk allermannen en vrouwkens pligt het woord der Zaligheid te Prediken.

HET XIX. HOOFTSTUK.

Het verderf en gevolg van haer Leere.

LIV. **E**N dit is de aard der *Antinomianery*, die in Nederland woed! Waarlijk indien ze met de Hoogduitsche en Engelsche word vergeleken, een ei is niet gelijker aan een ei. De Persoonen en Plaatzten maar verandert zijnde word dezelve vertooning herhaalt. Te weten daar toe strekt

streckt dit alles, op dat de *Antinomiaanery* stand grype, de wet afgeschafft zynde in het N.T. als een voogdyschap, dat tot O. T. behoorde; op dat yder een een algemeene genade en verlossing werde aangeboden; op dat zonder boetveerdigheid, en droefheid over de zonde door betooningen der elende, een zondaar straks Christum zijn verlosser noeme; op dat uitgebannnen zyde huithouding van den wederbaarenden Geest door *overtuigingen van zonden en ongelovigheid*; op dat geen zonden erkent worden, dan die tegen het Evangelium begaan zijn; op dat in plaats van het zaligmakende gelove het *tydgelove* zy, dat het Evangelium *straks met vreugde* ontfangt, maar *geen wortel* heeft, en niet voortkomt uit een *behoorlyk bereid en gebraakt herte*; op dat het gelove der zwakke, en uitgestrekte, of van aankleving, als men 't noemt, veroordeelt werde voor ongelovigheid; op dat alleen Christenen zijn, die leven met een vergewist, wel meest huichelachtig, gelove; op dat de vrede der ziel, die in een oogenblik geboren is, gelyk de paddestoel,

G

wer-

worde aangeprezen voor een bevredigende conscientie; op dat vleeschelyke zorgeloosheid Heersche in de Kerk, gelykeertyds in die van Laodicea, die zich zelven vleyende, maar valschelyk, zeide ik ben ryk en verrykt geworden, en hebbe geens dings gebrek, ondertusschen niet wetende dat zy was elendig, arm, blind, naakt; op dat de ydele menschen zoude leven niet als na de leiding van een voorgegeven Geest, dat is na het ingeven van hun herte; op dat de inbeeldingen der conscientie (die doch onfeilbaar is) zouden opgegeven worden voor godspraken, en Gods ingeblazen wille; op dat de Geestdryvery door Antinomiaaneryen, zoude herhaalt worden; op dat overal onwettelykheid en onordentelykheid heersche in Republyk en Kerk; op dat wy heilloze menschen zig zien weiden zonder vreeze; op dat de Bediening en de Dienaaren veracht zynde de gronden van alle Kerkelyke gemeenschap ondermynt werden; op dat de Scholen toegesloten worden, en de studien der geleertheid in kleinachting geraken; op dat de barbaarsheid en woestheid van 't gemeene graauw

graauw, dat zijn droomen verheft, de meester speele, en de wysheid uit het midden werde verdreven; op dat wy alom, hooren niet Eldad of Medad propheteeren, maar de t'zamenzweeringen en *wedersprekingen van Kore, Dathan en Abiram*, het oude toonneel onder de Christenen vernieuwt zijnde, gelyk den Apostel Judas verhaalt heeft; op dat zelfde Majesteit niet veilig zy, die een bewaarster is der Goddelyke Wet-Tafelen; op dat geloochent zouden worden de rechten van de zelve, om de roervinken te beteugelen en de muitachtige te straffen, die de Republyk beledigen en beroeren, en alzo om de Religie te verdedigen tegens de *zwaare wolven en honden*, op dat de Religie en 't Geloof ongeschonden blyve. Want de Antinomianen, vermits zy eindelyk wettelooze zijn, derven alles bestaan; voornamentlyk dewyl zy achten dat de stoutheid de Christelyke sterkte is, en meenen hun erfdeel te zullen zijn, indien zy de gemoederen der anders gevoelende innemen en verleiden, als of dat de gelukzaligheid was. Te weten dit is de weg tot het Koninkryk!

HET XX. HOOFSTUK.

*Het gevaer van Nederland en Kerk
uyt sulcke dwalingen.*

LV. **E**N dewyl deze dingen alzo zijn, blykt genoegzaam in wat een gevaarlyke Staat onze Kerk is, ik zal ook zeggen de Republyk. Gewisselyk het nabuurig Engeland is onsten voorbeeld. 'T is goed, indien de Nederlanders door 't gevaer van andere gevaarschouwt en vermaant zijnde voorzigtiger worden. De schalkheden van die menschen zijn niet onbekent, die *vrye genade* uit roepen, en door *hooning-zeemige* woorden van hun Evangelium Prediken, de Rechtzinnige als *Wet-Leeraars* en Phariseen uitmaken; die door een zeer groote belofte van wat nieuws en verhevener wytheid de onvoorzichtige bedriegen; die tot de geheim-kameren der *Edelen* ingaan, het gelaat geschikt hebbende tot zedigheit, tot diepe overpeizingen, tot Godvruchtigheid, om te meer te bedriegen; die aan yder een een lichter
weg

weg ten Hemel toezeggen ; die innen de Zit-Steden der swakker sexe, die altoos veranderzuchtig, ongestadig en te lichtgelovig is, en te gelyk aanranden de ongeleerde Mannen, die van een wankelend gelove zijn, en als kinderen te buigen na de wind van allerlei Leere, *onvruchtbaare boomen, waterlooze wolken, die van de winden gedreven zijn*, na het oude voorbeeld der Ariaanen by *Epiphanius Heres.*

LXIX. Die de jeugd, welke hovaardig is, en veel met zich zelve op heeft, konnende als walch tot het quade gebogen worden, aanlokken, (op de wyze der Manicheen volgens Augustinus, die door hun konsten verleid was, *Libro ad Honorat. Tom. VI.*) door de belofte van vryheid. Ja die ook vroomme aan hun zyde verlokken door een *gedaante van Godzaligheid*, die niet *wettisch* zy, maar *Evangelisch*, en aan Christenen doch betaame.

LVI. En zekerlyk zelf door dit voorwendzel van Godzaligheid wascht het gevaar aan. Want zy vertoonen een aangezicht, als van een *Engel des Lichts*, na een voorbeeld, dat al van het

2. Cor.
XI. 13.
14.

beginzel des Chriftendoms niet onbekent is. Derhalven deze *valsche Leeraars* *fchoonsprekende toonen een fchoon gelaat na den vleefche*, zo verre dat de aanvoerder van die bende van de zyne geprezen wierd een *Mante* zijn als *Jefus*, wien niets, het geen tot een volmaakt Chriften behoort, ontbrak. Te weeten *Simon de Tovenaar* is wat groots! Wat wonder dat deze op een veel verhevener Godzaligheid poechen als men uit de *Letter der Wet* hebben kan! Namentlyk foo roemen zy, Gods Heiligheid is niet te zien in de *Wet*, maar in't *Evangelium*, in *Chriftus*; hy is het voorbeeld, en zijn Geest de inwendige *Wet*, welke niet kan teilen. Hier moet ook geen huurlings gehoorzaamheid van *Knechten* aangedrongen worden, maar een edelaardige van kinderen, die niet gedwongen, maar vry is, voortvloeyende uit het geloof van *Chrifti* gegeven gemeenschap, uit liefde Gods betoont in't *Evangelium*, uit geestelyke blydfehap, niet uit zwaarmoedige droefheid, dewyl de Geest der dienstbaarheid nu ophoud, die met een *Knechtelyke dienstbaarheid* moet bepaalt wor-

worden tot het O. T., en niet uitgestrekt tot het N. T., wanneer de *Geest des kindschaps* in de plaats gevolgt is, waar door de gelovige zouden leven; dezer Godzaligheid is, met de hoogste gemoeds vergenoeging in God te berusten en verzadigt te worden. 'Tgeene wy bekennen de alderfijnste verzoeking te zijn, die eindelyk door een schoone ichtyn van Godzaligheid het Evangelium zal veranderen in een ongebonden toelating en vryheid, ja de gemoederen der menschen van Christi gemeenschap afwenden, na het bekende voorbeeld der Antinomianery by de Engelsche, welke van Rhetorfort daar om *de Geestelyke Antichrist* genoemd is.

HET XXI. HOOFDSTUK.

Opmerkelyke woorden uit Mr. Binning aengeteekent den Godvrugtigen tot waarschouwinge.

LVII. **H**Oe wel wilde ik, dat die op hun conscientie acht geven, raadpleegden met het geene *Rhetorfort* en *Binning*, Mannen om hun Godzaligheid hoog geroemt, tegens de *Antinomianen* geschreven hebben! En ik wenschte derhalven, dat eening geleerd Man zijn geschrift, dat nu voor heen al dikwyls aangehaalt is, vertaalde. Ten minsten men heeft in 't *Nederduitsch Binnings Predikation* over 't *VIII. Kapittel* aan de *Romeinen*, waar in de *Pest* van de *Leere* der *Antinomianen* getoont wort. Dus zegt hy in de III.

„ Leer-reden: daar is een nieuwe en
 „ vreemde mortificatie of dooding,
 „ daarveele nu voor pleiten, welkens
 „ hoogste voordering bestaat in geen
 „ zonde te gevoelen, te kennen, of
 „ te belyden, maar aan 't gevoelen en
 over-

„ overtuiging der zelve gestorven te
„ zijn. Helaas ! is dit de vrucht van
„ reformeeren? Is niet dit de Geest des
„ Antichrists? Ik beken, 't is een doo-
„ ding van Godzaligheid, een kruici-
„ ging van Bekeering en Heiligheid,
„ een kruiciging van den nieuwen
„ mensch; maar het is een Levendig-
„ making van den ouden mensch in des
„ zelfs begeerlykheden; 't is een leven
„ aan de zonde. Dit is een deel van dat
„ nieuwe (doch valschelyk zo ge-
„ noemt) Evangelium, 't welk door
„ zommige verkondigt word, 't welk
„ wy niet en behooren te gelooven,
„ *al bragt het ons een Engel van den He-*
„ *mel. Daar na schryft hy aldus: de An-*
„ *tinomiaanen maken verwerring, op*
„ *dat zy in hun duisternis te meer voor-*
„ *deel mogen hebben, wanneer van*
„ *de zekerheid des geloofs gevraagt*
„ *word, De vrage is niet aangaende de*
„ *gronden, waar op een mensch in*
„ *Christus gelooft, maar aangaende*
„ *onze verzekertheid of kennis van dat*
„ *wy geloven. Het gelove in zijn eerste*
„ *en suivere werking, is eer een aan-*
„ *kleving van een verloren ziel aan,*

„ Christus, dan een blyk van haar deel
„ aan hem, hoedanig het is in de twee-
„ de aanmerking. Eph. 1. 13. Wan-
„ neer God in zijn Wet spreekt, zo
„ ontfangt de ziel dat getuigenis van
„ zijn rechveerdigheid en Heiligheid,
„ zy onderschryft de billykheid en
„ rechtveerdigheid van 't vonnis, door
„ zich zelven te veroordeelen. Maar
„ wanneer Christus in het Evangelium
„ spreekt, dan verzegelt de ziel die
„ Leere van de vrye Zaligheid, door
„ de aanbieding met al haar hert goed
„ te keuren en toë te stemmen, zy
„ onderschryft de weg der Zaligheid in
„ Christus, en de waarheid zyner be-
„ loften. En daar na bestraalt de
„ Geest Jesu Christi, als het hem ge-
„ lieft, de ziele, en openbaart die din-
„ gen, welke haar van God geschonken
„ zijn, en getuigt aan de Geest van de
„ gelovige, dat hy een kind Gods is.
„ De grondslag van de eerste daad des
„ Geloofs is de Prediking van 't Evan-
„ gelium, die aan alle zondaaren ge-
„ schied, noopende de noodzakelyk-
„ heid en algenoegzaamheid der vol-
„ maakte behoudenis en verlossing
„ door

„ door Christus, uit de diepe en wan-
„ hoopige elende. Maar wat aangaat
„ de gronden van de tweede werking
„ des geloofs, dat is van de volle ver-
„ zekertheid, 't is alzo klaar als de mid-
„ dag dat gelyk de goede Boom bekend
„ word door zijn vruchten, en het
„ vyer door zijn hitte, ook zo de in-
„ woning van het geloof in 't herte be-
„ kent word door deszelfs reiniging van
„ het herte en werking door de lietde.
„ En dit is niet tot vermindering van
„ de eere van Christi vrye genade, of
„ eenige bevestiging van onze eigen
„ gerechtigheid: om dat ik deze wer-
„ king van 't geloof niet stelle tot een
„ grond, waar door ik God behagen
„ zoude; maar liever als een teken van
„ mijn gelove in Christus, en van mijn
„ gemeenschap met God. Dit zegt die
„ brave Man, oordelende in de IV.
„ *Leerreden*. Dat veele, die voorgeven
„ dat zy aan Christus en zijn Geest zo na
„ by zijn, vervallen tot het *gerafneerdste*
„ *vleesch*: voornaamentlyk wanneer zy
„ de Wet, die een Lampe was voor
„ David voeten, onder de *eerste begin-*
„ *selen der wereld erkennen*. Deftig laat dit
„ over-

„ overpeinzen , die een goede conscien-
 „ tie bencerstigen.

HET XXII. HOOFDSTUK.

*Verdere gevaren gevreeft , en voor-
 segt. Oorsaeken aangewesen.*

LVIII. **M**Aar inzonderheid wor-
 den Godlooze door de-
 ze arglistigheid bedrogen. En hier om
 wascht in Nederland het gevaar uit de
 Antinomiaaneryen aan , vermits wy
 wy zien de Godloosheid van deze Eeu-
 we, en't getal van de geene, die te vre-
 den zijnde met een uitwendige belyde-
 nis van Religie , een ruimer weg en
 conscientie beminnen, gelijk ook Lee-
 raars, die na hun lust hen vryheid belo-
 ven, afkeerig zijnde van die , welke
 door een nauwer Pad van Godzalig-
 heid ten Hemel leiden. Hier komt by
 de inborst van ons volk , dat zich zeer
 vleyt met nieuwe vinding en geroem-
 de voortgang. En dat is niet nieuws.
 Want daar van quamen de zuchtingen
 van *Bucerus*, doen hy aan den oever des
 Rhyns wandelde, *Wee Nederland om de*
der-

dertelheid der vernuftien: wanneer hy van de dulligheden der Geest-dryvers aldaar gehoord had. Maar de tyden zijn hedensdaags niet gelukkiger, dewyl 'er droomen niet beter dan de raaskalleryen van David Joriffen en zijns gelijke onder het volk worden verspreid waar toe ook de ooren leenen die, welken naar waardigheid en ampt dat betaamde tegen te gaan. Doch dewyl de Antinomianen, ik zal zeggen Wet-bestryders, de nieuwe Philosophen vleyen, welker zommige hun beginzelen zo verre trekken, dat zy de werkingen der tweede oorzaaken, en waare oorzaaken der zonde ontkennen, zo is het hen licht t'zamen te spannen tot de zelve Antinomianery. Voornamentlijk wanneer de Libertynsche Spinoziftery van P. V. H. door list en bedrog gebogen word na de zachtere Leerstukken der Antinomianen, en de Maats als hadden ze een verbond aangegaan verrichten alle dingen te gelijk, op dat de verschil vlammen overal werden ontfeken, de vooroordeelen tegens de openlijke Bediening des Woords vermeerdert, en de wispeltuurge moederen

deren aangezocht tot sluip-vergaderingen, waar in men wonderlijke verborgentheden van het nieuwe Evangelium zouden hooren.

LIX. 't Is hier om licht de brand in 't buskruid te steken. Want al van over lange heeft men die taal gehoord, lang genoeg laste kost! daar moet vaster spyze gezocht worden; men moet de geheimenissen van het woord na speuren, die tot noch toe verborgen zijn geweest; daar is een nieuw licht opgegaan; men moet geduurig toenemen, en al verder komen; opgewermde kool verwekt walging; want men pryft het gemeene volk niets aan dan een lichte kennis van de Geloofs-artikelen, Zeden-Wet, en Gebed des Heeren, wendende de gemoederen der menschen af van Gods woord; in de Kerken worden niet gehoord dan gemeene Predikatiën tot het volk, en wel van onervarene, die ontblood zijnde van geoeffende wysheid onbequaam zijn om de verborgentheden der schriften te ontfluiten, gereed tot eenige zedellessen, welke yder een weet, die verstand heeft. En 't is niet te loochenen,
dat

dat zommige Dienaaren oorzaak tot die klachten gegeven hebben, 't zy om dat zy geleerde studien veronachtzaamden; 't zy om dat ze zonder voorzichtigheid spraken tot het volk, zeer dikwyls zonder vrucht, en meesten deel met walging van die geleerder waaren: maar inzonderheid hebben schuld, die de studien der Broederen of uit nydigheit of uit eigenliefde en verwaantheid buiten billijkheid veracht hebben: zo betoonen de boekjens en pluimstrykingen. En och of God zelf door een rechtveerdig oordeel de Dorels der Tempelen niet en had verlaten, en de H. Geest het woord der Zaligheid begeben met zijn huishouding, waar door het Evangelium aan de conscientie als in heerlijkheid geopenbaart word.

LX. Wanneer nu die woelachtige menschen dezen staat der Kerken vonden, en daaren boven dat geprezen wierden Predikationen tot het Volk, die met een lichte en korte nareden als Evangelisch, wierden besloten, zo was 'er over al brand-stoffe, waar uit met kleine moeite een vlamme wierd, zijnde

de alom droog voedzel by de hand gereed, en niet ver te zoeken. Inzonderheid dewyl zy gemeenlijk roemden, dat hun leer-wyze met de grond beginzelen van de vermaarde Coccejus wegens de wyze van Propheteeren, en de Schriften uit te leggen, gelijk ook aangaande de Huishouding der verbonden, zeer wel over een quam. En hier van komt het boekje, wanneer de Vermaarde Heer vander Waayen daar uit de Hebreeuwſche Broederen verontſchuldigt had, *Kort Vertoog der Goddelijke Waarheden*, dat al voor eenige jaaren uitgegeven, en onlangs herdrukt is, 't welk meest de Coccejaanſche Leer-Stukken van de drieerlei Huishouding, van het O. en N.T. en beider onderscheid, van de Prophetische Perioden of tydkringen, van het Verbond der genade in de zeden-Wet, van de goederen des N. T. zelf tot de uitdrukkingen en spreekwyzen behelst, terwyl loozelijk de gevoelens, die in verschil zijn verzwegen worden, op dat zy de begunstiging van veele zouden bejagen. Ja ook deze hebben of door veronachtzaaming en sloffigheid, of door vriendelijke medestemming en toegenegentheid, alreede tot zo verre
gevoor-

van hun gezelschap, en dagelijks hooger klimmen van hun Zon roemen, voorbevattende in hun gemoed de heldere dagen in gelukzalige tyden der zevende Tydkring. Want nu loopt (so seggende) de zesde ten einde, voorzegt Jes. LIX. 15. welke is die van de Kerk verlost uit het Pausdom, maar die ziek is, quynende, en als stervende, loopende van het XXII jaar dezer eeuw (te weten van de tijd der behaalde zegepraal over de Pelagiaanery) maar te eindigen, zelf voor het jaar MDCC. Want dus hopen de nieuwe Propheeten, op dat zy de hunne zouden vertroosten, en meer wapenen tegens de Regtzinnige, welke als Papisten, die uit de Kerk moeten geworpen worden (zelf daarom dewyl zy leeren dat 'er ook een zaligmakend gelove in wedergeborene gevonden word, 't geene noch niet tot verzekerdheid is gekomen) zy met een ysselyke geessel vervolgen, ja als Slaven des Duyvels, die zy aan hun voeten zullen onderwerpen, doemen.

Pag. 119.
128.

P. 184.

LXI. Siet daer, Leeser, de aert en geest van de oude en nieuwe Antinomianen. Hoe ware het te wenschen,
H dat

dat dit Volk, onder de naem van de *Hebrëen* by *Godgeleerde* en andere *Mannen* geen heul en vonde! 'T is nogthans maer al te veel geschiet, mischien, om dat dese onse oude *Leeringen* tegen zijn, en aldus de nieuwe raedslagen dienstigh. Ja selts *P. van Hattem* heeft *Mannen* van Naeme gevonden, welke zijn heylloose *Lessen* eenige schick wisten te geven, om tegen het oordeel van zijn *Wettigen Regter* veyligh te zijn. En andere weten wy, welke door voorspraeck en getuygenissen van *Leeraers* ontschuldigt zijn, om wettige bestraffingen van *Classicale* verdedingen te ontwycken. 'T is immers bitter, dat vermaarde *Mannen* de *Antinomisten*, geseyt de *Hebrëen*, haer als onder de vleugelen geroepen, en hare *Conventiculen* hebben gewettigt, in welcke zy haer dwalingen sayen, en het Volk van ons, ja van de openbare *Godsdienst*, afkeerigh maeken met dit schamper verwyf, dat het geene zy nopens de manier van verhandelen van *Gods Woord* seggen, en van de rechte weg om de *Menschen* tot meerder verstand der *Schriften* te brengen, niet kan

mis-

mishagen als aen Regeerders, die van Spinoza geleert hebben de Leeraers daer toe te houden, dat zy alleen leeren het geene reeds aengenomen is en meest gebruyckelijk; en derhalven niet gedooogen kunnen, dat de Menschen soo diep wierden ingeleyd in de kennis van Gods Woord, hebbende liever dat alles so by een gesette oude slender blyve, als dat gansch Israël Propheteren soude; of onze Leeraers, welcke sommige te leuy, andere te onbequaem mogten zijn, tot soo een slag van onderwysen, belettende haer de hoovaerdye, soo wel te leeren het geene zy niet en wecten, en meer kennis te kunnen goedkeuren in een gemeen Lidmaet der Kerke als in haer selve.

Tract.
Treat.
Polit.
Cap. 18.

LXI. Dit was niet genoegh; „ men
„ kan niet zien, dat God aen de Bur-
„ gerlyke Overheid of aen de Opsien-
„ ders der Gemeynthe maght gegeven
„ hebbe, om de byeenkomsten selts
„ van tastelijk dwalende in het stuk
„ van den Godsdienst te beletten. De
„ Leeraers, die daer toe de Overhe-
„ den lastigh vielen, gaven aen veele
„ welmeenende den indruck, dat zy
„ gelijk zijnden geenen, welcke niet
H 2 „ dul-

„ dulden kunnen, dat Eldad en Me-
 „ dad Propheteerden. Geweld dat
 „ vleeschelijk is en het lichaem dwingt,
 „ door lichamelyke dwang hier by te
 „ roepen, liet men voor den Anti-
 „ christ, en aen alle, in welke
 „ een gedeelte van zijn geest en re-
 „ geer-gronden overigh is. Ja indien
 „ men deese gronden regt vatte en
 „ daer op bouwde, wat rust had het
 „ gemeene beste? Wat stigting niet
 „ welke Kerk te wagten? geen dwa-
 „ lende sou over eenigh geweld of mis-
 „ handeling te klagen hebben.

LXII. Elck een die dit regt be-
 merckt, lette waar sulcke raedslagen
 heen willen, 't is om onder voorwend-
 fel van by geen *ouden Slender* te bly-
 ven, een gesette, bewesene en be-
 proefde Godgeleertheyd met de voet
 te stooten, ende Kerck aen een hoop
 dwalende en eygensinnige Leeraers
 over te geven. Het oude roepen van
 de *Remonstranten* voor een ongetoomde
 vryheid, tot beleeding van de Hoo-
 ge Magten is ons te bekend, als dat
 wy niet sien souden, in wat verwer-
 ring onse *Kerk* en *Republyk* sou gebragt
 wer-

werden, indien men op sulcke *Gronden*
Bouwde. „ Te weten, ly stonden voor
 „ de vryheid van Propheteren ; de
 „ Overheid had geen magt om Ket-
 „ teren selts te doen swijgen ; en geen
 „ regt om eenige bysondere byeen-
 „ komsten te beletten ; zy kon maer
 „ verbieden dat een Leeraer niet en
 „ Leerde op openbare plaetsen, maar
 „ niet in heimelijcke. Soo zy 't deê,
 „ 't was tyranny en ongerechtigheid ;
 „ vleeschelijk geweld moest hier verre
 „ zijn ; die het gebruikte volgde Is-
 „ maels voetstappen na, en was den
 „ naem van een Christen onweerdigh,
 „ verre af zijnde van den sagtmoedi-
 „ gen Geest J. Christi. So komen de
 tyden wederom !

LXII. Meer segh ick niet. 'T is
 ook niet noodigh de smaed tegen
 Godvrugtige Regeerders, als of zy
Spinosa's raed opvolgden ; indien sy
 de oude leerwys in de Godsdienst ver-
 dedigden, en daer beneven tegen
 getrouwe en standvastige Leeraers,
 uytgeworpen, at te wiffchen. Wy zien
 alleen, wat hart sulcke Mannen heb-
 ben voor Leeringen, die zy te vooren

H 3

als

Siet Ve-
del. de
Arcan.
Armin.
part. 2.
lib. 2. c. 5.

Traact.
Theol.
Pol. Cap.
20.

als met een yver Gods, vooritonden, en senden haar weer na *Spinosa*, welke op dese grond wil gebouwt hebben, dat elk een in een vrye Republyck magh gevoelen, en seggen wat hem belieft, en dat het maer een Regeeringe van geweld is, wanneer ymand die vryheid van seggen en leeren 't geen hy gevoeld, geweygert werd; en daer en tegen een moderate of gematigde regeringe, wanneer aen een yder die vryheid gegunt wierd.

HET XXV. HOOFTSTUK.

Broederlyke aenspraek aen Gods-Geleerde welcke de Heer Coccejus Leerlinge volgen.

LXV. **E**N hoe wenschte ik dat op dit alles merkten die Broeders, welke van een bekommerde zorge wegens de Gereformeerde Godsdienst bevangen, en gedrongen worden? Want daer word niet gehandelt van de oude leerwyze der Godsgelcetheid buiten boord te werpen, en van met allerley smaadreden en schimp-schriften te vervolgen alle die de zelve
tot

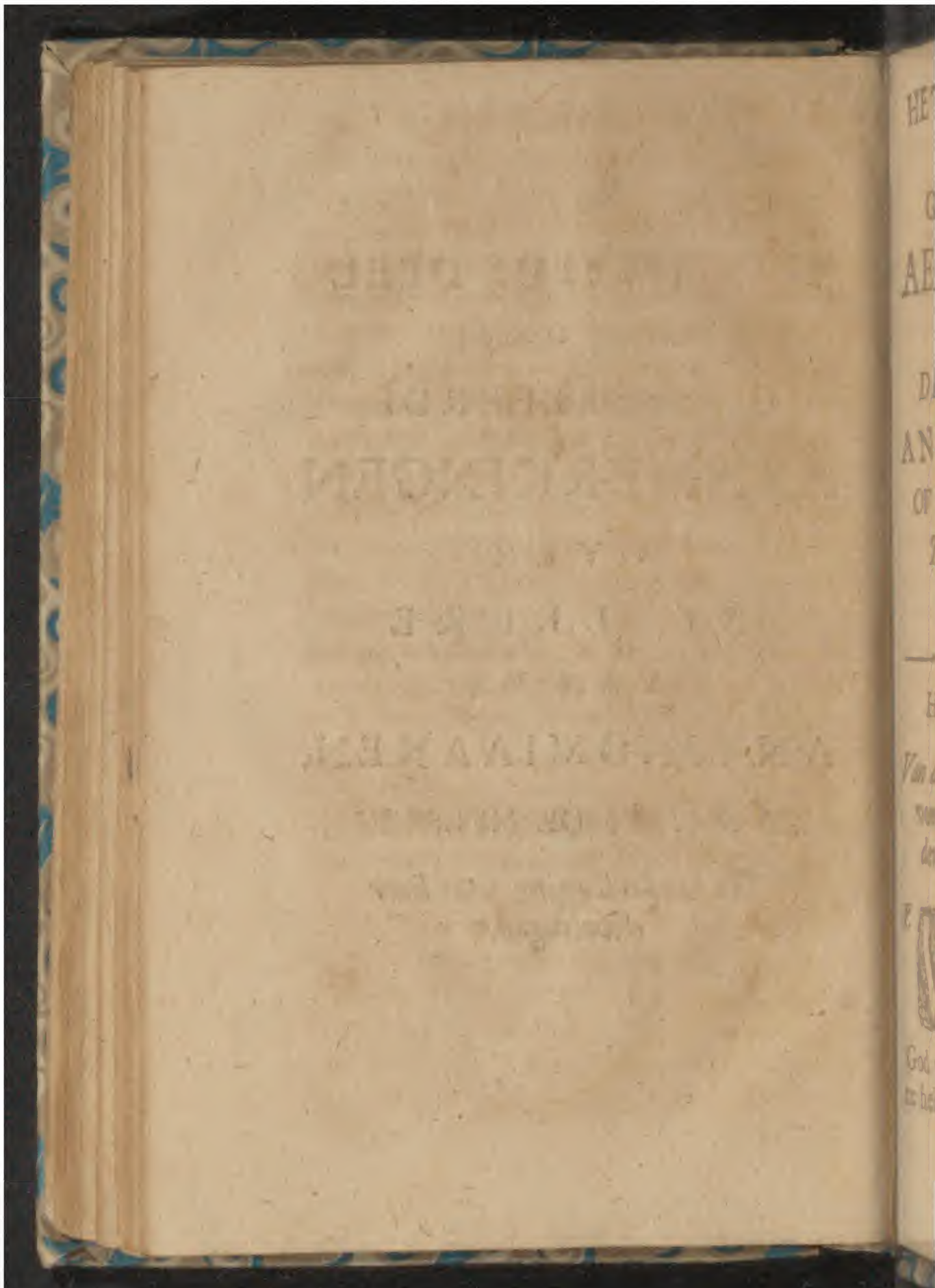
tot noch toe navolgen, op dat hun dienst in de Kerk in kleinachting gerake: maer daer word gehandelt van de zuiverheid der Religie te bewaren, van de Antinomiansche dwalingen, of die moeten aangenomen, of verworpen worden van de Gereformeerde gemeenschap, van de eere der openbaare Bediening, dewelke de nieuwe Leerers, die in de huizen insluipen, verachten. Ja op dat ik u openhertigh betuige, zult gy lieden verdragen dat uwe Leere gehouden word als een nest, waer in *Basiliskus eyeren* geleght worden? Gy lieden verstaet heel wel dat de *Catechetische Boekjens* dezer Menschen de Leere van de beroemde *Coccejus* voorgeven: zal het u lieden aangenaem zijn dat dit slagh van Menschen uwe Leere, slappigheid en gunst gebruikt of misbruikt? Zult gy lyden dat uwe Leere dit brandmerk krygt, als waare zy der Antinomianen? Zult gy lieden zulke dwalingen met uw schild bedekken, op dat het onderste met het bovenste werde vermengt, en men van vierkant rond make, op dat de Godsgeleerdheid die van *Papisteryen*

gezuivert is, echter *Paapsch* heete, op dat de oentlijke Bedieningen worden des gemeenen Volks, die onervaren zijnde uitrellen alles wat hen in de mond komt, eyschende vryheid, welke geen Kerkelyke noch Borgerlyke macht betoome, 't en zy die veroordeelt werde van *Antichristische* dwinglandy? Ik bidde, Broeders, indien gy lieden wys zyt, voorziet de wolken, dwerrelwinden en onweders. En meent niet dat, wanneer alles beroert is, het in uwe macht zal zijn, *de dulligheden der Antinomianen* (zo noemdeze *Rivet*) in te teugelen, of die ongetemde wrevel als door uwe wysheid of gezag te stillen. Seecker zy zullen niet straks, wanneer zy u mogelijk als Mannen gezien hebben, zwygen, en staan met opgesteken ooren, eens in een opgezezen beroerte van de *Republyk* gebeurt.

Eynde van 't eerste Deel.

HET

HET TWEEDE DEEL
BEHELSENDE
GODSGELEERDE
AENMERKINGEN
OVER
DE LEERE
VAN DE
ANTINOMIAANEN,
OF GENAEMDE HEBREEN,
*Tot wederlegging van haer
dwalingen.*

HE
G
AE
D
AN
of
—
E
Van
se
de
E
God
te he

HET TWEEDE DEEL
BEHELSENDE
GODSGELEERDE
AENMERKINGEN

OVER
DE LEERE VAN DE
ANTINOMIAANEN,
OF GENAEMDE HEBREEN,
*Tot wederlegging van haer
dwalingen.*

HET I. HOOFTSTUK

*Van de nootsaekelyckheid eener wet
voor het redelyck Schepsel, byson-
der den Mensch.*

I. Anneer God den Mensch *Gen. 1. 26*
Schiep, Schiephy hem na *Eccles. 7.*
zijn *Beeld*; dat is *Heyligh*
wys en regtveerdigh, om *29.*
God zijn Schepper te kennen, lief
te hebben, en tot *Gelucksaligheid* te
genie-

124 *Historische Verhandeling*
genieten. Siet de *Heydelbergse Catechismus* op de *VI. Vrage.*

II. 'T was ook Gode niet betamelijk, dat hy den redelyken Mensch anders Scheppen sou. Een redelyk Mensch, als een onredelyk dier gemaekt, of *in puris naturalibus*, in een bloote natuur staet, sonder redelyke kennisse of Godsdienst, welcke daer op volgen moet ware een monster; niet goed, veel min *seer goed*, gelijk alle dingen in haer slag en tot haer eynden van God Geschapen zijn. Dit is van *Augustinus* tegen de oude *Pelagiaanen*, van *Jansenius* tegen de *Jesuiten*, van onze *Godgeleerde* tegen die alle, en bysonder de *Sociniaanen* krachtigh beweesen.

Genes. 1.
31.

III. Het was ook derhalven billick ja noodsaekelyk dat God den redelyken Mensch sou regeeren, niet alleen *Providentiâ reali*, met een *werckelyke* en *dadelyke voorsienigheid*, maer ook *Providentiâ morali*, met een *redelyke voorsienigheid*, door *Wetten* en *Geboden*, als *Koningh* en *Wetgever*; aen welken de Mensch gelijktormigh moest zijn in heyligheid, en onderdanig blyven in
ge-

gehoorsaamheid, om eyndelijk de gelukzaligheid te genieten, en met zijn Beeld volkomen verzadigt te werden in heerlijkheid.

7es. 33.
22.
Psal. 17.
X3. 18

IV. De Wet, na welcke God de Mensch met zijn redelyke voorsienigheid sou regeren, moest een *afdruk* sel van zijn *Heyligheid* zijn, en een *betuyging* van zijn *wille* als Souveraine Heer en Koning, sulx dat hier een *eeuwigduyrende heerlijkheid* zy, tot welcke de Mensch was verbonden, om dat God natuurlijk en onveranderlijk Heyligh is.

3
7es. 6. A.

V. Het *besluyt* is, dat even de herstelde Mensch door Christus noodsaeckelijk onder een wet staet en daer door verbonden blyft tot Heyligheid, en gehoorzaamheid. Want de *eeuwigduyrende redelykheid* blyft altoos, en 't betaemt God den Herstelden Mensch te regeeren op een redelycke wyze; en hy na zijn Beeld hersteld zynde, moet een wett hebben waer na dat hy leere, en Gode gelijktormig zy.

Gal. 6. 16.
Coloss. 3.
10. Eph.
4. 24. Jac.
4. 12.

HET

HET II. HOOFSTUK.

Van de Wet en haer gebuyck voor den val.

I. **T**Ot de *redelyke regeringe* Gods over den geschapenen Mensch behoorde de *mede en ingeschapene Wett*; welcke in *Gods Beeld* begrepen was, en daer beneven het ingestelde *Gebod van de Sacramentele Boomen, des levens, ende kennis des goeds en des quaeds*, op dat de Mensch leeren sou van Gods *Souvereyne wil* in zijn doen en laten af te hangen.

Coloss. 3.
10.
Genes.
11. 16.

II. De *Goddelyke ingeschapene Wett* was een uydrukfel niet alleen van *Gods wil*, maer ook van zijn *wesentlyke Heyligheid*, en derhalven van een *eeuwigdurende redelykheid*. Want soo lang de Mensch *Gode* moet *gelijkformigh* zijn (dat is, *Heyligh zijn gelyk by Heyligh is*) en hem kennen, eeren, liefhebben, en gehoorsaem zijn, blyft die *Wett*, en te gelijk haer *verbintenis*, dat is voor altoos, ja de *eeuwigheid selfs*, waer in de *liefde* in de *Wett geboden, noyt sal ophouden*.

Levit. 19.
2. I *Pet.*
1. 15.

I *Cor.*
13. 8.

III. De-

III. Dese Wett had een gebruyck van een *regel des levens*, en daer beneven van een *instrument des Goddelyken Verbonds*, met den eersten Mensch opgeregt als een werk-verbond, bevestigte zijnde met *beloften van het leven*, aen den gehoorfamenden, en met *bedreygingen van den dood* tegen de overtreeders. Hof. 6.7.
Gen. 11.
17.

IV. Want de belofte, doet dat en gysult *leven*, en het dreygement, *vervloekt sy een yegelyk*, die niet en blyft in *alles*, heeft noyt volkomen kragt en gebruyck gehad, als voor den val, wanneer den Mensch *de Wett doen kon en leven*; 't geen nu na den val onmogelijk is. Gal. 3.
10. 12.

V. Uyt de volkomene gehoorsaemheyt van de Wett sou gesprooten zijn een eygene *gerechtigheid* voor Gods Oordeel, of een regt ten eeuwigen leven, *en wel, als een loon na schuld*. Want dat de Mensch, de Wet volbragt hebbende, sou na de Wett, uyt zyn werken, zijn geregtveerdigt. Rom. 4.4.
10. 5.

IV. 'T besluyt is, dat de herstelde Mensch door Christus hoewel hy verloft is van de Wett als een *Instrument*
van

van het wettisch of *werk-verbond*, echter verbonden kan en moet zijn tot de
 2. Cor. 5. Wet, als een *regel des levens*; om dat
 17. Colof. hy na Gods Beeld herstelt zijnde, als
 3. 10. een nieuw Schepsel, de selfde Heylig-
 heid en deugd te betrachten had, tot
 welke de eerste Mensch was verbonden.

HET III. HOOFDSTUK.

*Van de Wet na den Val, en haer ge-
 bruycck voor den Sondaer.*

Rom. 3.
 19. 20.
 8. 3.

I. **M**Aar door en na den Val is de
 Wet *kragteloos* geworden om
 den Mensch te rechtveerdigen, dewyl
 zy hem als een overtreder moet be-
 schuldigen, veroordeelen, en vervloc-
 ken. Ja ook de Mensch is magteloos
 geworden de selve te gehoorfamen tot
 zijn gerechtigheid en leven.

II. Noghtans blyft de verbintenis
 van de Wett. Want door de sonde is
 de eeuwigdurende redelijkheid van
 deugt en heyligheid niet weggenom-
 men, nogh het regt Gods, om ge-
 hoorfaemheid, erkentenis, eere, en
 lief-

liefde af te eyschen ja de onmagt eenes
 Sondaers ten goede vergroot zijn *2. Timi*
 schuld en oordeel ; hy zijnde tot alle *2. 20. 21.*
 goede wercken onnut geworden, en even *Tu. 1.*
 als een vat ter oneere, onbequaem tot den
 dienst des Scheppers. *16.*

II. Derhalven heeft ook God zijn
 Wet, als een *Wet der nature*, elk
 mensch in geschapen ; welcke der-
 halven altoos verbinden sal, om dat *Rom. 11.*
 zy natuurlijk is, en noyt uyt de con- *14. 15.*
 scientie kan of sal uytgeschrabt wor-
 den.

IV. De Wet der natuure heeft
 God den Mensch in geschapen, op
 dat zy een *Character* en indrucksel van
 Gods Majesteit in de Onderdaanen
 van zijn algemeyn Koningrijk mogt
 zijn ; op dat de Sondaer sou beven voor
 zijn rechtveerdig oordeel ; op dat zy
 hen intoomen sou, om niet in alle *Psalms*
 Schelmstucken uyt te breecken ; op *94. 10.*
 dat zy tot een band en regel van burger- *Rom. 1.*
 lijcke samenlevingen sou strecken ; op *19. 20*
 dat zy den Mensch sonder onschuld *1. 32.*
 sou stellen, wanneer hy van God werd *2. 12.*
 veroordeelt.

V. Het *besluit* is, dat de herstelde
 I Mensch

Mensch blyft onder het Verbond van de Wet der nature, en derhalven tot gehooriaemheyd van de Wet, met welke de Mensch na Gods beeld geschapen was. Want het is niet te bedencken, dat Christus het regt der nature en desselfs verbintenis sou hebben weggenomen, wanneer hy de sondige natuure geheyligt, en van de dienstbaerheyd der sonde verloft heeft.

1. Cor.
6. 2. 7ob.
8. 36. 1.
Cor. 5.
1. 2. 11.
14.

HET IV. HOOFTSTUK.

Genes. 6. 8. 9. 2. Pet. 2. 5. Exod. 19. Deut. 5. 6. 7. Matth. 7. 12. *Van de Wet der Tien-Geboden.*

I. **D**E Wet der natuure, duyster Gods regt in den sondaer vertoonende, is opgeheldert door de goddelijke openbaringe aen de kinderen des Verbonds even na de belofte van den Messias, en bysonder door Wetgevinge op Sinai, zijnde ook verklaert door Moses en alle de Propheeten.

II. Het begryp van dese Wet is, *God lief te hebben van ganscher herten, van ganscher ziele en alle kragten, en zijnen naesten, als zig selven.*

Matth. 22. 37. Deut. 6. 4. 5. 6. 10. 12.

III. Dese

III. Dese Wet is geen instellinge van *Moses*, maer van God selve, die ook daerom onmiddelijk de selve gesproocken en geschreven heeft op twee *Tafelen*: te meer, want zy een afdrucksel is van Gods heyligheyd en een betuyging van zijn billicke wille, door welke hy zijn volk wilde Regeren.

Exod. 19.
34. Deut.
5. Levit.
19. 2.
Neh. 9.
13.

IV. Nogthans diende zy niet om een *Verbond der genade* op te regten, maer om een *bedieninge des doods* en der *verdoemenisse*, en een *tugtmeester tot Christus te zijn*, zijnde gegeven met donder donckerheyd, onweder, brandende vuur, tot schrik en bevinge; dat is om der *overtredinge wille*, en om dat zy te meerder ente openbaerder werde; waerom dat sy ook met de vonnissen van het werk verbond, (*doet dat, en gy sult leven: vervloekt is een ygelyk, die niet en blyft in alles*) gewapent en bevestigt is.

2. Cor.
3. 5. Gal.
3. 10.
12. 19.
24. Heb.
12. 15.
16. Rom.
5. 20.

V. 't *Besluit* is; alhoewel de strenge bedieninge van de Wet, behoorende tot de *Huyshoudinge des O. T.* gewecken is in het *N. T.* nogtans kan en moet de Wet der *X. Geboden* blyven tot verbintenis onder het *N. T.*

Matth.
5. 17. 21.
37.

als een regel van gehoorlaemheid. Te meer, want zy niet geheel tot de bedieninge van *Moses* behoorde; ja ook *Moses* in de Wetgevinge niet alleen als een Dienaer des O. T. was aen te mercken, maar ook als een Leeraer van altoos blyvende waerheden en reden, *getrouw in geheel Gods Huys.*

Heb. 3. 3.

4.

HET V. HOOFTSTUK.

Van Christus de Verlosser.

I. **H**Et gene de Wet onmogelijk was, dat is, den sondaer te regtveerdigen, en ten leven te brengen, dat heeft God gedaen door zijn Zoon, die het regt der Wet voor ons vervult heeft, ons verlossende van den Vloek des Wets, en de selve volbrengende tot onse gerechtigheid.

Rom. 8.

3. Gal.

3. 13.

Rom. 5.

19.

II. Derhalven is hy onse Middelaer, borge, Zaligmaker, de *Jehova* onse gerechtigheid, sulx dat hy de selve verdiend heeft, en zy ons door Gods regterlyk oordeel toegereekent werd, als de onse.

Jer. 23.

7. 1. Cor.

1. 30. 2

Cor. 5. 21.

Heb. 5. 9.

III. En

III. En niet alleen is hy sulx voor ons in het N. T. maer ook voor de Vaderen des O. T. om dat hy niet alleen haer sonden in de volheyd des tyds versoent heeft, maer ook de selve als een volstreckte borge, en *expressor* op sig had overgenomen tot versoeninge.

IV. Sulx dat de Vaderen des O. T. niet meer onder schuld zijn gebleven, even na den *raed der genade* misschen den Vader en den Zone; maer haer sonden als schulden eygentlijck en volkomentlijck vergeven waeren, en wel om de volmaeckte borgtogt en toekomende voldoeninge Christi, welcke haer tot gerechtigheyd door den Geloove werd toegereekent.

V. 't *Beslyt* is, I. De Vaderen des O. T. zijn onder geen toorn en vloeck gebleven, om de openstaende schuld. II. De vergevinge des sonden is niet eerst geschiet, of begonnen van het oogenblik, dat de Middelaer aan het Cruys geleden heeft. III. Christus heeft wel de vloeck der Wet en de noodsakelijckheyd om door de Wet der wercken geregtveerdigt te werden

Heb. 9.

17. 7el.

53. 7.

Psal. 40.

8. 9. Act.

15. 2.

Heb. 13.

8. Apoc.

13. 8.

Psal. 32.

1. 5. 103.

1. 2. 3.

Rom. 4.

6. 2.

den, van ons weggenomen; maer hy heeft de Wet niet te niete gedaen, als een regel van danckbare gehoorsaemheyd. Te meer, want zijn bloed onse *conscientien reynigt om den levendigen God te dienen*, en hy als onse Propheet de Wet zijnes Vaders, ja ook zijne, verklaert heeft ter gehoorsaemheyd, ja als onse Koning, na die Wet ons door zijn Geest wil regeren.

Rom. 3.
31. Mat-
th. 17.
20. Jer
31. 32.

HET VI. HOOFTSTUK.

Van het Verbond der genade.

I. **I**N en op desen Middelaer enbor-ge is het Verbond der genade opgerecht, het welke in plaets van het verbond der wercken (ten opsigt van de geloovigen, niet van alle Menschen, geabrogeert en afgesteld) gekomen is.

7es. 42.
6. Heb.
7. 22. 8.
6. 7. 8. 9.

II. Dit Verbond is niet opgerecht met den Middelaer, maer met den uytverkorenen Sondaer; en niet van eeuwigheid, maer in de tyd, wanneer de verbondelingen leefden.

Jer. 31. 1.

III. Het is ook van een geheel ande-

dere nature als het Verbond der wercken; om dat de Middelaer, en borge Christus daer van het fundament ende grond is; en dewyl dat zijn gerechtigheid daer in de plaets heeft van de eygene gerechtigheid, welke in het Verbond der wercken vereyft word.

Rom. 3.
27. Phil.
3. 9.

IV. De beloften van dit Verbond zijn wedergeboorte, vergevinge der sonden, versoeninge met God, Heyligmaking, volstandigheid en eeuwig Leeven door en om den Middelaer; de verpligtingen deses Verbonds zijn gelove tot gerechtigheid, en Heylighbeyd tot een danckbare gehoorzaamheid, niet na een nieuwe Wet, maer na de eeuwig durende zedige Wet; waerom God belooft heeft in dit verbond zijn Wetten te schryven in onse herten, gelyk sulcx onse Gereformeerde Kerck tegen Papisten, Socinianen, en andere, beweesen heeft.

Jes. 35.
31. 33.
Ezech.
36. 26.

V. Het besluit is, dat het Verbond der genade niet weg en neemt de verpligtinge tot de Wet, als een eeuwige regel van zedelykheid, maer alleen verandert het gebruyk van de Wet, en de goede wercken vereyft, niet om het leven door een verdiening te verkrygen

Rom. 12.
1. Epb. 2.
23. Tit.
3. 20.
Heb. 14.
Apo. 22.
14.

(gelyk in het verbond der wercken gebeurde) maer als vrugten van Geloof en Heyligmaking, als een gehoorsaemheyd der kinderen, als betuygingen van dankbaerheid, als wegen tot de beloofde Heerlykheyd.

HET VII. HOOFDSTUK.

Van het Geloove.

- I. **H**Et Geloove in dit verbond vereyft, is bysonder geschikt om den raed der genade te dienen, voor soo veel het den sondaer overtuigt van de sonde, en elende, leert met verloocheninge van sig selfs, en bysonder van eygen gerechtigheyd, de Goddelyke genade, de voldoeninge Christi en zijn gerechtigheid ten leven, t'erkennen, toe te stemmen, t'omhelsen, en sig selven toe te eygenen.
- Rom. 3. 25. 27. Phil. 3. 8. 9.*
- II. Derhalven is het van noode, dat de sondaer tot regte oeffeninge van het geloof, *sig selven bekent gemaakt werde,* als een elendig en ramptalig sondaer. Want anders kan hy uyt sig selfs niet gedreven werden, nog Christus kennen
- Ier. 31. 19. 20. Is. 11. 1. 2. 3. Mat. 23. 5. 9. 11. 28. Act. 2. 27. 16. 30. 31.*

nen gelyk hy te kennen is, als verlof-fer, Medecijn-Meeſter, Borge en Middelaer, op dat hy in hem geregtigheyd en leven ſoeke.

III. De kenniſſe van de elende kan niet zyn als door de *Wet*, voor ſoo veel zy is een volmaekte regel der gehoortaemheid, beveſtigt met de alderſwaerſte vloeken tegen alle zondaers.

Rom. 3.
20. Gal.
3. 10. 19.

IV. Niet anders ook en geſchied de waeragtige bekeringe eens ſondaers, als door deſe overtuyging, op dat zy door het Geloof en het Evangelium vervolgens werde een *droefheyd die uyt God is, werckende een onberouwelyke bekeeringe tot Zaligheyd*, en daer in *neerſtigheyd, luſt, vreeſe, verlangen, yver, wraecke*, en diergelycke daden tegen de ſonde, welke de *Apoſtel* in het gedurig dooden des vleesches, en het cruycigen der begeerlyckheeden begrypt.

2. Cor. 7.
10. 11.
Coloff. 3.
5. Gal. 5.
24.

V. Het *beſluit* is 1. dat droefheyd over de ſonde gansch het Geloof niet tegen is, maer veel eer het ſelve vordert, en ſtercker maekt, om tot Chriſtus als den eenigen Middelaer toevlugt te nemen.

Matth.
11. 28.
Ioh. 3. 9.

HET VIII. HOOFDSTUK.

Van de oeffeningen des Geloofs.

I. **D**E oeffeninge van het Geloof ge-
lyck sy ontrent Christus tot
gerechtigheyd voor af vereyft, een wa-
re kennis van elende en sonde, soo be-
staet zy voor eerst in een volkomene
toevlugt tot Christus, als de waerag-
tige, volkomene en eenige Saligma-
ker, te nemen, en in hem alle gerechtig-
heid en leven te soecken.

Matth.

11. 28.

Phil. 3. 9.

II. Derhalven kan dit de eerste daed
van het Geloof niet zijn, met een
neerslagtige daed te seggen, *Christus is
voor my gestorven, en de sonden zijn my
vergeven.* Want tot sulcken eersten
daed is'er in het *Evangelium* geen alge-
meyne verbintenis, of men moet een
algemeyne verlossinge met de *Arminia-
nen* vastellen. Sulcken daed derhalven
is veel eer de *tweede*, wanneer de *eerste*
te regt geoeffent is.

11. *Tim.*

1. 12.

Gal. 2.20. *Ziet**de Canon.**van Dord**art.* 2. 9.

8.

III. Inder daed het Geloof volgt de
natuur van des self *voorwerp*, het *Evan-
gelium*, welckers *eerste* waerheyd niet is,
Chris-

Christus is voor u gestorven (soo was hy al-
ler Menschen Verlosser) maar veel eer
dese, *Jesus-Christus is de ware Messias,*
de eenige en algenoegsame Zaligmaker, en
in hem is Saligheyd te vinden voor alle, die
dus tot hem toevlugt genomen hebben.

Act. 4.
12. 8.
37. 13.
38. 18.
28. 26.
18. 1.
Tim. 1.

IV. Wanneer dese waerheyd te regte
aengenomen is, volgt de tweede, welcke
in toepassingen en beloften bestaet, en

15. siet
de Canon.
van Dord
art 2. 8.

seggt, *Christus is voor u als een geroepene, we-
dergeboorene, en uytverkorene, gestorven, en
uwe Zaligmaker;* welcke waerheyd dan
door het Geloove aengenoomen en toe-
gepast werd, wanneer de ziel sig onder-
sogt en beproeft heeft, en verleeckert
vind van haer aendeel aen Christus;
het welck een voordeel is, dat niet alle
menschen toebehoort, selfs niet aen de
Swackgelovige, maer de sterke, die den
Geest Christi, als een vertrooster, getuyge,
onderpand, en zegel der Zaligheid ont-
fangen hebben.

Gal. 2.
20. Rom.
8. 32.
10. 9.
Iob. 13.
25. Iob.
13. 16.
Rom. 8.
16. 17.
Eph. 1.

V. 't Besluyt is, I. dat het is een
gansch verkeerde weg, elck sondaer
terstond sonder vernedering tot Chris-
tus te brengen, en hem te belasten,
dat hy strax gelove, *Christus is voor u ge-
storven.* Dit is een Leerwys om de

13. 4. 30.
2. Cor 5.
5. 6.
Matth.
13. 20.
21. Apoc.

Men- 3. 17.

Menschen *tyd gelooveren* te maecten ,
 entot een *Laodiceas Volk*; dit is de val-
 sche Leere van een algemeyne verlos-
 singe voor onder te stellen, en door de
Antinomistery de geloovige wederom
 tot de *Arminianery* overtebrengen. II.
 Het is valsch dat elck geloovige versee-
 keringe heeft van zijn aendeel aan
 Christus; of anders een ongeloovige is.
 Dit is *trouweloos gesproken tegen het Ge-
 slagte van Gods Kinderen*, het gekrookte
 ried te verbreecken, de glimmende *vlaswie-
 ke* uyt te blusschen, het *swack Geloof* van
 het *stercke* niet te onderscheyden, een
tydgeloover boven een opregt *geloovige*
 te achten; en het onderscheyd van de
beedeling en *trappen der genade*, niet te
 weten.

HET IX. HOOFTSTUK.

Van de Regtveerdigmakinge des Ge- loofs.

I. **D**E voorname weldaet van Chris-
 tus verdiend, en door het Ge-
 loove verkregen, is de *Regtveerdigma-
 kinge*, waer door de sonden aen den
 Ge-

Geloovigen werden vergeven, en haer het regt ten leven werd geschoncked om de gerechtigheyd Christi haer toegereeckent.

I I. Dese Regtveerdigmakinge is een weldaet van het verbond der genade; en derhalven zy is niet geschiet in de verkiesinge van eeuwigheid, nog zy en bestaet niet in Gods Oordeel, dat Christus de sonden aen het cruys versoent heeft, maer is een sententie of een vonnis van God den regter ontrent den sondaer, dog geroepen tot de dadelycke vereeninge en gemeynschap met Christus. Waerom de Apostel haer als op de cragtige roepinge volgende uyt de verkiesinge heeft aengemerckt.

III. Dese regtveerdigmaking was ook verleent den gelovigen des O. T. sulx dat eygentlijk haer sonden ook volkomen vergeven waren, om dat Christus die op sig overgenomen had, als een *Expromissor*, en volstreckte borge.

IV. De regtveerdigmakinge konnen wy aenmercken, of als Gods genadig oordeel over den sondaer; of als de bekentmakinge van het oordeel aen de

Psal. 32.

1. Rom.

8. 6. 5.

19. 1.

Cor. 1.

30.

Ier. 31.

32. 33.

Rom. 8.

30.

Psal. 32.

1. 7.

- - *C.* 3.

1. 2.

de Ziel, door den *Geest des Geloofs*, Een geloovig Mensch kan geregtveerdigt zijn *voor Gods Throon*, eer hy de *Inspraek* van die *Sententie* in zijn gemoed ondervonden en gevoelt heeft.

Luc. 7.
47. 18.
13. Mat.
13. 9. 2.

V. 't *Besluit* is, de onwedergeborene sondaer, hoewel uytverkoren en verloft door *Christus*, is nog in die staet niet, dat hy eygentlijk geregtveerdigt en also regtveerdig voor God kan gesegt werden, of dat hy *actu* dadelijk vergevinge der sonden ontfangen hebbe; om dat hy nog niet is *actu* dadelijk een Lidmaed Christi, en derhalven een bequaem onderwerp van zijn verworvene weldaden. De gemeynschap der weldaden volgt op de vereeninge met Christus. En gelijk een sondaer niet en kan gesegt werden dadelijk een *kind Gods*, of met God *versoent* te zijn, zo ook kan hy niet geregtveerdigt genoemd werden; ten zy men ongerymt segge, dat een Mensch onder de *magt* en *stricken* des *duyvets*, in het *Koningryk der duysternisse*, en in de staet des *Toorns*, endes *Geestelijken doods*, voor God regtveerdig is.

Aff. 26.
18. Eph.
2. 1. 2.
Col. 1.
13.

HET

HET X. HOOFSTUK.

Van het gebruik des Geloofs in de regtveerdigmaking.

I. **D**oor het Geloof werden wy geregtveerdigt, voor soo veel het ons met Christus vereenigt, en aldus ons gemeynschap aan zijn verdiensten toebrenghet. *Phil. 3. 9. Rom. 5. 1.*

II. De eerste daed des Geloofs is hier, tot Christus bevende te komen en toevlugt te nemen, op hem te vertrouwen, in hem te beruften, als de eenige en volkomene Zaligmaker. *Psal. 2. 12. Matth. 11. 28. Joh. 6. 37.*

III. Op de eerste daed, volgt de tweede, welke is de Ziel door de toepassing van die weldaad te verseecken, en haer te vertroosten, seggende als met de mond des H. Geestes, *uw zonden zijn u vergeven, want Christus heeft u lief gehad, en heeft sig selven voor u overgegeven, u is barmhertigheid geschied.* *Rom. 8. 32. 33. Gal. 2. 20. 1. Tim. 1. 13. 15.*

IV. Dese tweede daed is by alle geloovige niet, zy ontbreekt in de eerste bekeerlingen, in de swacke Christenen,

Pfal. 32. nen, in swaerlijk sondigende geloovi-
 1. 7. 51. ge, in Geestelijk verlatene. 't Is nog-
 12. 14. thans aller gelovigen pligt tot sulcken
 38. 16. daed des Geloofs door neerstig onder-
 2. *Pet.* .1. soek, door aanwas in de genade, door
 10. 2. opmerkinge op de werken des H.
Cor. 13. Geestes in het hert te vorderen; en
 5. 1. *Joh.* daer sy geoeffent is, wel te bewa-
 3. 14. 19. ren.
 20.

Siet de
Synod.
van Dord.
Art. 1.
 57. 12.
 en 16.

Apoc. 3.
 17.

V. 't *Besluit* is, 't is onbetamelijk den geloovigen alleen vreugde en blydschap, even van het begin aen des Geestelijken levens aan te raden; haer swakheyd in het Geloof, als enkel ongelooft, te veroordeelen; haer een wandel sonder bekommeringe, en droefheyd over de sonde, toe te laten. Dit is anders niet als teer gevoelige Zielen te versmaden, achteloosheyd des Levens aen te pryfen, en de menschen te maeken tot een *Laödiceas* Volk, schadelijk voor het Christendom en verderflijk voor de belyders des *Evangelijs*.

HET

HET XI. HOOFTSTUK.

Van de bedeeeling der regtveerdigmakinge ontrent de Geloovige.

I. **D**E regtveerdigmakinge, welke door den Geloove is, geschiet op de krachtige roeping, *Simul & Semel*, eens en te gelijk. Nogthans om dat de geloovige, die geregtveerdigt is, in den staet der genade God gedurig voor komt, om geregtveerdigt te werden, soo lang hy leeft, hebben wy een gedachte van een gedurige regtveerdigmaking. Ja dewyl de geloovige zijn dagelijksche swackheden heeft, en wel somtyds swaerlijk fondigt, geschied het, dat de Sententie van de regtveerdigmaking, eens *Psal. 32.* over hen als een geroepenen sondaer *I. 5. 51.* uytgesprooken, *als* gedurig vernieuwt en herhaelt werd, zijnde toe- *2. 3. 4.* gepast op nieuwe sonden. Want son- *Joh 19.* den kunnen eygentlijk niet gesegt *II. 1. 2.* werden vergeven te zijn, eer zy begaen werden; veel eer waeren zy te verge-

K
ven

ven, in het toekomende, gelijk sy ook nog souden geschieden.

II. Wanneer een geloovige swaerlijk sondigt, kan het gebeuren, dat hy sijn verseeckeringen met sijn vrymoedigheid tot God verliest: de *bedroevingen van den Geest Gods brengen mede de bedroevingen van onsen Geest*, gelijk in de voorbeelden der Geloovigen te sien is: alhoewel ook dan de Geloovige voor Gods Throon geregtveerdigt blyven door de gerechtigheid Christi welck haer eenmael en voltrekt is toegerekent.

Eph. 4.
30.
Psal. 32.
45.
Li. 12.
14.

III. In sulcken geval betaemt het den Geloovigen door boedveerdigheid sikh voor God te verneederen, met een droefheid die na God is, en met belydenis der sonden, genade te bidden, en aldus door vernieuwing van de kragt des geloofs de verlorene verseeckeringen te soeken.

Psal. 39.
5. 1. 3. 4.
Siet het
Synode
van Dort,
Art. 5. v.
5.

IV. 'T is ook noodsaeckelijk, dat een Christen gedurig bidde om de vergevinge zyner sonden, welke Gebeden in sikh begrypen i. een *belydenisse der sonden*, als in sikh selven de dood en den vloek weerdig, en een afbeddinge van

Psal. 144.
2. 130. 2.
3. Job. 9.
2. Heb.
13. 20.

van toorn, welke de sonde verdiend, *Psal. 99.*
indien God in het gerigte met den son- *8. 1. Joh.*
daer treede. II. Ernstige smeeckingen dat *1. 9.*

God ons altoos bewaere in den staet der
versoeninge, als regte voorwerpen van
zijn vergevende genaede; want ook de
Gebeden zijn middelen van de uytvoe-
ringe der Goddelycker besluyten, en
getuygenissen van onze ziel begeerten
tot zoo grooten weldaet. III. Ziel zug-
tingen, dat God ons niet en handele als *Psal. 6. 1.*
een strenge Vader door Lichamelyke *38. 1. 2. 3*
of Geestelyke besoeckingen, want sulc- *Mal. 3.*
ke te ontkennen is de gansche Schriff- *17.*
tegen te spreecken. IV. Versoecken,
dat de versoeckeringe van de vergevin-
ge der sonden of in ons bewaerd, of
verleent, of hersteld, mag werden. *Psal. 8.*

V. 'T besluyt is, I. dat een Christen *12. 14.*
sich by voorval van swaere sonden, *32. 5.*
sich niet mag even blymoedigh hou-
den, maer veel eer met smerten, zijn
misdaden, gevoelen moet. II. Dat hy
grootte redenen heeft te bidden en wel
gedurigh, om de vergevinge zyner
sonden, volgens de gelegde gronden;
behalven dat hy te bidden heeft in de
gemeynschap der Heyligen. I. Dat God *Luc. 23.*
de *34.*

Dan. 9
19. Joel.
11. 17.

de Uytverkorene roepe en brenge tot die staet, welcke den Sondaer als een voorwerp stelt van de genadige vergevinge. II. Dat God zijn Kerk, onse Broederen, onse Familien, niet en handele als een regtveerdigh Regter, maer als Bermhertigh Vader in zijn kastydingen te matigen, en weg te nemen.

HET XII. HOOFDSTUK.

Van de Heyligmaking.

I. **M**Et de regtveerdigmaking is onscheidbaer de Heyligmaking gevoegt.

Rom. 8.
30.

I. Die geregtveerdigt worden, worden ook geheyligt. Want de Heylige God kan of wil met den onheyligen Sondaer geen gemeynchap hebben. *By God is'er vergevinge, op dat hy gevreeft werde.*

Psal. 130
2. 3.

2. Cor. 7.
1. 10. 11.

Rom. 7.
19. 20.

3. 13.

Gal. 5. 17
Coloff. 3.
4. 5.

II. Dese Heyligmaking bestaet in de *afstervinge, dooding of cruycing, des ouden*, en de *vernieuwingh des nieuwen Menschen*. Daer toe behoort, de last van het Lichaem der sonde te gevoelen, de sonde te vlieden, te worstelen met
het

het vleesch, en de Heyligmaking met vreesen en beven te volbrengen.

III. Dese Heyligmaking is een *werk* van den Heyligmakenden Geest, een *teecken* van de wedergeboorte, de *gemeynschap* met Christus, het *Geloo-ve*, en de *Regtveerdigmaking*, een *weg* tot de zalige heerlijkheid, en de *dankbaerheid* op alle Gods welda-
den.

I. Cor. 6.
II. I. Joh.
I. 5. 6 7.
Jac. II.
20. Psal.
15. 1.
Matth. 5.
8.

IV. Gelijk de Heyligmaking onvol-
maekt is in dit leven, soo kan het ge-
beuren, dat zy somtijds swaerlijck sich
besondigen. In welck geval zy schul-
dig zijn door vernieuwing der bekee-
ring, door droetheid die God, door
Gebeden, haer herstelling te soeken.

Matth.
26 75.
Psal. I.
14.
Siet de
Synode
van Dord.
Art. 5.

V. 'T *besluyt* is, dat de Christenen van
haer swakheden gevoeligh moeten zijn,
en aldus haer blydschap met gevoelen
van droefheid vervoegen, en met op
haer wegen te letten, ende reynigheid
van de ziele te bewaren. Indien zy son-
digen, verhinderen zy het werk der
Heyligmaking, beroeren haer eygen
gemoed, en maecten sich onbequaem
om met vrymoedigheid tot God te na-
deren. Die dit niet en verstaet is willens

150 *Historische Verhandeling*
onwetende, wat sonde en deugt zy,
't geen zelfs de *Wet der natuure* hem be-
hoort te leeren.

HET XIII. HOOFSTUK.

Van het gebruik des Wets voor den
Uytverkorenen, Gelovigen, Geregt-
veerdigden, en Geheyligden, Chris-
ten.

Joh. 17.
17. Col. ff.
3. 10.
Rom. 17. I. **H**ET voorbeeld van de Heyligma-
king is Gods suyvere Heylig-
ligheid en alderbillickste wille, in zijn
Woort geopenbaert. Want wy door de
Heyligmaking na *Gods Beeld* werden
vernieuwt, en den *voorbeelde der leere*
overgegeven zyn.

Matth. 5.
17. Rom.
13. 8. II. In dat Woord komt ons de *Wet*
der *Tien-Gebooden* voor als een *regel* van
onsen wandel, niet afgeschafft door
Christus, maer door hem en zijn *Apos-*
telen beveltigt, verklaert, en aengedron-
gen, totgehoorsaemheid als een *Wet*,
tot welcke wy verschuldigt zyn en ver-
bonden.

III. Door het *Evangelium* is het ge-
bruik

bruyk des Wets verandert, maer niet weggenomen, om dat sy een afdrukfel van Gods Heyligheid is, 't stryd ook niet, van de strenge eysch van de Wett ten leven, en van haer vloek (ook voor so ver sy in het O. T. verkondigt wierd onder de duyftere beloften des Evangeliums) verloft te zijn, en noghtans onder haer verbintenis, tot gehoorsaemheid, te blyven. Ja daerom is 't, dat de Geloovige nogh geseggt werden te sondigen, want sonde is onwettelykheid, of ongerechtigheid.

Rom. 6.
14. Gall.
3. 13. v.
13. 14.
1. Job. 1.
9. 3. 4.

IV. Het gebruyk des Wets even onder het Evangelium is, I. den Sondaer te overtuygen, te vernederen, uyt hem selfs tot Christus te dryven, II. den Geloovigen een Voorbeeld tot gehoorsaemheid en dankbaerheid te strecken: waerom ook uyt kragt van het verbond der genade Gods Wetten in onse herten geschreven werden. III. Hem van zijn sonde en swackheden te overtuygen, en als een spiegel zijn vlecken te doen sien. IV. En hem te vertoonen wat lyden en gehoorsaemheid Christus tot verlossing, versoening, en rechtveerdigmaking, ondergaen en betragt

Rom. 3.
20. 7. 7.
9.
Jer. 31.
32. Rom.
13. 8. Jac.
11. 8. Jac.
1. 25.

Rom. 8.
3. 4. 12. 1.
Apoc. v. 9.
Luc. 1. 7.

K 4 heeft,

4. *Tit.*

11. 14.

Heb. 9.

12.

Matth. v.

17.

heeft, om des te meer hem met een heylige dankbaerheid te dienen.

V. Het *besluit* is, dat het een gansch verkeerde weg is, de *Wett* door het *Evangelium* te vernietigen. Die het doen, *ontbinden de Goddelyke Geboden*, en fullen de *minste in Gods Koningrycke zyn*; geven *vryheid tot zondigen*, nemen het onderscheid van *deugt en ondeugt* weg, ja en verstaen het *Evangelium* zelfs niet; het welk een *blyde boodschap* is voor den *treurigen in Syon*, en geen *nieuwe Wett*, maer een *leere* van *dankbaerheid* volgens de *eeuwige en zedelyke Wett*, welke soo lang moet duren, als *God* dus *Heyligh* is, en door *heyligheit* en *gehoorsaemheit* sal willen *gedient* werden.

HET XIV. HOOFDSTUK.

Het besluit door eenige aenmerkingen op de Leere en tegenwerpingen van de Antinomianen.

I. **D**It is kortelyk de *suyvere Leere* van de *Gereformeerde Kerk*
na

na Gods Woord, in alle *Formulieren* van eenigheid, die deselve beschuldigt van *Papery*, *Socinistry*, en *Arminianery* is of onwetende van onse Godgeleertheid, of een boosaerdige leugenaer en lasteraer.

II. Jadie dese Leere verlaet, om de *Antinomistry* te volgen, die pryst de *Papisten* en *Socinianen*, terwijl hy de lasterende gevolgen, welcke zy ons quaedwillig wegens de belydenis van de vrye genade, verweten hebben, toestemt, de zyne maekt, en tot zijn *practyk* overbrengt. Maer dit is de *genade in ontugtigheid te veranderen*, of te *sondigen*, op dat de *genade te meerder werde*.

III. Ondertusschen begaen de *Antinomisten* verscheyde mislagen, tegen alle gesonde *Godsgeleertheid*, ja tegen de eerste gronden van het *Christen-Geloof*, sulx dat zy meer in de eerste *beginselen* te onderwysen zijn, als geleerdelyk met veel moeyte te wederleggen.

IV. Want 1. zy onderscheyden niet het besluyt van de regtveerdigmakinge Rom. 8.
30 Eph.
1. 4. 6. te vergunnen, van des selfs uytvoeringe.

L

2. Zy

2. Zy en verstaen het onderscheid niet tusschen de *liefde* Gods, genaemt by de Geleerde, *amor benevolentia* & *complacentia*, van *toegenegen welwillen*, en *welgevallen*, hoewel dit onderscheid noodsaekelijk is tegen de *Socinianen* en *Remonstranten*.

3. Sy en begrypen niet; dat men in de sonde moet aenmerken of de vloekweerdigheid, of de dadelyke verbintenis tot straffe, de eerste blyft altijd als wesentlijk in de sonde, hoewel de laetste door de vergevinge wierd weggenomen.

4. Ook en weten sy niet te regt het onderscheid tusschen de *vlecke* of onreynigheid, en de *schuld* der sonde.

5. Sy en vatten het onderscheid niet tusschen het Oordeel Gods over Christus de borge, als voldaan hebbende, en het Oordeel Gods over de Geloovige en haer dadelyke staet, als gemeenschap met Christus hebbende.

6. Sy meynen dogh qualijk, dat het Oordeel Gods van de sonde als versoent de vergevinge der sonde zy, daer de vergevinge den Sondaer selfs raekt, voor so ver hy wert vrygesproken,
wegens

wegens de versoeninge die aen het kruys geschieden soude, of geschiet is.

7. Ook maeken sy geen onderscheid tusschen de verwervinge der salige weldaden in Christi dood, en de toepassing der selve aen de Geloovige.

8. Sy onderscheiden niet de Leere des Evangeliums van Christus, als eenige en genoegsaeme Saligmaker, en van de beloften, welke in hem aen den Geloovigen en Boedveerdigen gedaen zijn.

9. Sy verstaen het Geloof niet, of in *actu directo aut reflexo*, of Christus aennemende als een waeragtige Zaligmaker, of hem aen de ziel toepassende, tot gerechtigheid en verseekeringe.

10. Sy willen de Wet niet verscheidentlijk aenmerken, of als een *geduyrige regel* van gehoorsaemheid en reden, of als een *instrument* en *werktuyg* van het Verbond der wercken.

11. Sy sien geen onderscheid tusschen de bedieninge van Moses, behoorende tot het O. T. en tusschen zijn altoosdurende Leere, 't zy in Geloof, 't zy in zeden.

12. Sy weten het gebruyk van de

L 2

Wet

0501872

156

Historische Verhandeling

Wett niet, of in het Verbond der werken, of i het Verbond der genade: of als den regtveerdigen Mensch regtveerdigende, en den Schuldnaer veroordelende, of als den geloovigen leerende en onderwysende van zijn schuldige pligten.

13. Het *besluit* is, dat men dit alles wel bevattende bequaem is de onwettende tegenwerpingen van de *Antinomisten*, ligt te beantwoorden, en die als nevelente doen verdwynen: en dat het veyligh is, om in het *Ligt des Evangeliums* te wandelen, ien wy by dese eens wel gelegde gronden blyven en volherden.

E Y N D E.

